48ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 883 — Կ. ՊՈԼԻՍ — ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 12/25 ՄԱՅԻՍ 1904 — 9 ՐԷՊԻԼ ԷՎԷԼ 1322 — 12 ՄԱՅՍ 1320

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գ-ՈՒԼ ԱԼԻ ՓԱՇԱ-Ի, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր։

Մանկական Էֆքիար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱԹԱԻՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنجه يومى وسياسى غزتەدر
صاحب امتيازى : ارمياسى زميم
اداره خانەسى : باب عالى جادەسندە نومرو ۳۸

ԳԻՆԸ ԱՐԱՐԱԾԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Ցարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղր.	50 ղր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	13 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ,
Մեծ անգամեայ աւելի ծանուցմանց համար
մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ԼԵԶՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑ ՄԸ

ՈՒՂՂԱԳՐԱԿԱՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄՆԵՐ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԻՆ ՄԷՋ

Ֆրանսական համառարած լեզուն ուսանելու դժուարութիւններէն մէկն է նաեւ իր ուղղագրութեան կնճռոտութիւնը, զոր լուծելու և միանգամ ընդ միշտ պարզութեան մը վերածելու համար Բարիզի Գրական Ակադեմիան վերջերս նոր յանձնաժողով մը կազմած էր։ Ինքիններու այդ պատկառելի խումբը՝ անցեալները մէկ քանի անգամ նիստ գումարելով նախկին կրթական նախարար Պ. Լէոն Պուրժուայի նախագահութեան ներքեւ, կարգ մը որոշումներ առաւ, որոնց ամփոփումը կուգամ հոս ընթերցողներուն ներկայացնել, յուսալով որ օգտակար ծառայութիւն մը մատուցած կ'ըլլամ։

Արդ, յիշեալ յանձնախումբը՝ Պ. Լիթրէի վաղեմի մէկ աշխատութենէն ներշնչուած՝ սաւագրարանութեան և ուսանողութեանց համաձայն յետագայ բարեփոխումները կ'առաջարկէ.

Ա. — Ջնջել yը երբ iի ձայն կը հնչէ, և բուհմա գործածել երբ երկու iի հնչումով կ'արտաբերուի։

Զնչուող ձայնաւորները ջնջել։ Գրել seur և ո՛չ թէ soeur, քոյր. pan և ո՛չ թէ paon, սիրամարգ։

Բ. — Արտասանութեան մէջ անօգուտ բաղաձայնները խպտա վարել, մասնաւորաբար bը. phի տեղ f և auի տեղ o գործածել։

Գ. — Ջնջել accent circonflexeը, և կանոնաւորել accent graveի ու accent aiguի գործածութիւնները։ Ինչ հարկ գրելու latrie, երկրպագութեան պաշտան, և idolâtrie, կռապաշտութիւն, էն.։

Sève, հիւթ, խիւս. piège, ծուղակ. collège, դպրոց, ժողով, siège, պաշարում, բառերուն մէջ բուն շեշտը սուր շեշտի տեղ գրուած է. ինչո՞ւ չգրառնալ այս անպատեհութիւնը։

Պէտք չկայ արտաքին նշանով որոշելու la յօդը là մակբայէն, des յօդը dès շաղկապէն, ou շաղկապը où մակբայէն, երբ նախադասութեան իմաստէն արդէն կը հասկցուի բառին պաշտօնը։

Ապաթարցը (apostrophe) պէտք է ջնջել բարդ բառերուն մէջ, որոնք պարագային համեմատ իրարու միացած են։ Գրել ուրեմն s'entraider և ո՛չ թէ s'entr'aider, իրարու օգնել։ Ապէրբդ է բուհմա դնել երբ չպիտի կրկնուի ձայնաւորին հնչումը։

Դ. — Միեւնոյն ուղղագրութեամբ գրել այն ամէն բառերը որոնք առանց պատճառի, բարդ եղած ատենն կը կրկնեն կամ կը պակասցնեն ինչ ինչ գիրեր. օրինակ՝ siffler, սուլել, և persifler, ծաղրել, հեգնել. souffler, փչել, շունչ առնել, և boursoufler, ուռեցնել, փքանալ։

Ե. — Չբ տի փոխել յոգնակիի և մէկ քանի բայերու դէմքերուն մէջ։

Զ. — Օտար լեզուներէ փոխառնուած բառերը ֆրանսերէն արտասանութեան համեմատ գրել. օրինակ. bifteck գրել փոխանակ beafsteckի, խորոված միս, spline, փոխանակ spleenի, ձանձրախտ։

Է. — Յոգնակիի կանոնը միշտ անփոփոխ պահել, ինչ լեզուէ ալ ըլլայ բառը։ Ինչ պատճառ կայ գրելու des agendas, յուշատետր, և des errata, վրիպակներ։

Ը. — Իգական բառերու ծայրի օին ուշադիր ըլլալ, և չի չփոթել կարգ մը բառերու հետ, որոնք թէեւ արական, բայց իրենց վերջը e ունին։ Réfectoire, սեղանատուն, և chauffoir, ջերմանոցեակ, երկուքն ալ արական են, բայց ինչո՞ւ մէկը e առնէ ծայրը և միւսը ոչ։

Բառի մը ուղղագրութիւնը չփոխել նախադասութեան մէջ ստացած տեղին համեմատ։ Տարօրինակ չէ՞ գրել une demi-heure և une heure et demie, ժամուկէս։

Թ.—Հասարակ անուններու սկիզբը գտնուող գիրերը պարզ գրել, եթէ նախադասութեան առջեւը չեն անոնք։ Պէտք չի կայ ուրեմն գրելու, Hérodote est le Père de l'Histoire et François premier le Père des Lettres։

Ժ.—Ջնջել միութեան գիծերը, որոնք արդէն վերցուած են կարգ մը բարդ բառերու մէջէն։ Ինչո՞ւ գրել eau de rose, վարդջուր, և eau-de-vie, օղի, կենդանութեան ջուր։

Սակայն գիծը պէտք է պահուի,

1. Երբ իրապէս երկու բառ իրարու միացնող շաղկապի տեղ դրուած է, un dictionnaire français-Latin, այսինքն un dictionnaire Français et Latin,

2. Երբ դրուած է ցոյց տալու կապակցութիւն կամ զուգընթացութիւն. un aveugle-né, ի ծնէ կոյր մը։

Երբ կը ցուցնէ ծնողական կապ մը, petit-fils, թոռ, grand-oncle, պապեղբայր։

Եւայն, եւայլն, եւայլն։

Ասոնցմէ զատ յանձնաժողովը կը խորհի դեռ շատ մը փոփոխութիւններ ընել, զոր այս էջերուն սղութեան պատճառաւ յարմար չենք տեսներ հոս մի առ մի առաջ բերել։ Միայն անցնինք քիչ մը ալ դիտելու թէ ինչ կ'ըսեն լրագիրները այս մասին։

Echo de l'Yonne կը գայրանայ։

Le Gaulois և La Corporation կը դրուատեն ուղղագրական բարեփոխութիւնը։

Revue hebdomadaire, «փաղաքշանք մըն է աս ծուլութեան, տգիտութեան հանդէպ։ Անուններուն առջեւ կը բանան գրագէտներուն ասպարէզը։»

Eclair. «Գեղեցի՛կ որոշում և ընտիր գաղափար, մեր քաղցրահնչիւն լեզուին հետ ինչո՞ւ չունենանք նաեւ դիւրին ուղղագրութիւն մը։ Վստահ ըլլանք թէ օտարները այլեւս չպիտի խրտչին մեր լեզուէն, և զայն սովորելու համար իրենց ջանքերը պարապ չպիտի երթան։»

Le Soir կը ծիծաղի։ Ուղղագրական ամենագիւրին միջոցներով կ'ուզուի միացնել ժողովրդեան զանազան դասակարգերը։

Ինչպէս կը տեսնուի վերոգրեալ յայտարարութիւններէն, դեռ կտրուկ և հաստատուն որոշում մը արուած չէ։ Օրագրողներու, գրագէտներու, դիտուններու և ուսուցիչներու խումբը երկու մասի բաժնուած է, ոմանք համակիր են առաջարկուած բարեփոխութեան և ոմանք հակակիր։ Ուստի մեզի կը մնայ ժամանակ մը եւս սպասել, տեսնելու համար թէ ի՞նչ արդիւնք պիտի ունենայ խնդիրը։

Վ. Ա.

ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՔԻԶ ՄԸ ԴԱՇՆԱԿ

Հռչակաւոր հրապարակագիր հանգուցեալ Վարդան փաշայի փեսին Ա. Քանթար էֆէնտիի Բերայի բնակարանը երաժշտական հաճելի հանդիսասրահի մը վերածուած էր առջի օր։

Դաշնակի ծանօթ ուսուցիչ Մ. Անտոն Մէրճան սիրուն հրաւէր մը ուղղած էր մեզի ներկայ գտնուելու համար իր աշակերտուհիներուն ընտանեկան նուագահանդէսին, որ ամէն կերպով հաճելի անակնկալի մը յատկութիւնները ունէր։

Քանթար ընտանիքը ազնիւ հիւրասիրութիւնով մը իր սալօնը տրամադրելի դրած էր Պոլսոյ զանազան արուարձաններէն հաւաքուած տասնեակ մը դեռատի Հայ օրիորդներու, որոնք իրենց վայելուչ արդուարդերով մէջտեղ նօթատետր բռնած փութացած էին իրենց մասներուն ճարտարութիւնը անծանօթներու ներկայացնելու։

Գաղափարը ինքնին գեղեցիկ ըլլալէ աւելի նպատակ ունէր դաշնակահար օրիորդներու առաջդիմութիւնը, քանի որ իրենց սենեակին անկիւնը, ուսուցչի մը հետ գլուխ գլխի նուագելը չատ դիւրին է, քան թէ երաժշտութենէ հասկցող ներկաներու և մանաւանդ կի՛ներկաներու առջեւ, ոեւէ կնճռոտ կտոր մը դաշնակին վրայ ձեւի բերելը։

Հայ օրիորդները դաշնակ կը զարնեն...

Ո՛վ կ'ըսէ թէ անոնք մինչեւ իրիկուն պատուհանին անկիւնը նստած եւանի ալ եկաւ միացաւ իրենց և երեքը մէկէն որոշեցին որ Էլէնի Լիւքսէնպուրկի հիւրանոցը երթալով՝ ծերուկին կնոջը հետ տեսակցի ու գէթ այսպէսով գաղափարները շօշափէ անոր։

Ը.

Տիկին Կայծակեանի խղճին վրայ ծանր բեռ մը եղած էր Հրաչեայի նը-կատմամբ ամուսնոյն ու զաւկին տածած յոռի զգացումը. ոչ այնչափ զաւկին թշնամութենէն կը վախնար, որչափ ամուսնոյն քինախնդիր դարձուածքներէն, վստահ ըլլալով որ այն յամառ մարդը մինչեւ որ մտադրածը չ'գործադրէ, ետ չ'կենար իր որոշումէն։

Ճամբուն վրայ Հրաչեան տեսնելէն ու անոր հետ մէկ քանի խօսք փոխանակելէն ետք մանաւանդ՝ բոլորովին խղճահարել սկսած էր և հիմա չէր գիտեր թէ ի՞նչպէս կրնար չարիքին առաջքը առնել։ Ո՛չ Կռէկուառ, օ՛չ ալ հայրը արեւս բնաւ Հրաչեայի խօսքը չէին բանար տան մէջ և այս լռութիւնը ա՛լ աւելի երկիւղ կ'ազդէր պարկեշտ տանտիրուհիին որ նոյնպէս՝ հետաքրքրութիւն ցոյց չ'տալ կը կեղծէր, մինչդեռ ներքնապէս հանդիստ չունէր գիշեր ցորեկ և չարչունակ խեղճ երիտասարդին վրայ կը խարշէր։

Այս ծանր ոճիրէն ազատելու համար, երկու միջոց կը ներկայանար տիկին Կայծակեանի խորհրդածութեան. կա՛մ Պարզեւեաններու իմաց տալ Հրաչեայի դէմ լարուած ստոր ծուղակը և կամ ուղղակի երիտասարդին իմացնել խընդիրը ու զգուշացնել զայն։ Եւ սակայն երկուքին ալ գործադրութիւնը մեծ անտեղութիւններ ունէր և խեղճ կինը չէր կրնար վճռական որոշում մը տալ այսչափ կնճռոտ խնդիր մը լուծելու համար։ Մէկ քանի օր այսպէս տարուբերուելէ ետք, նկատելով որ երբ ինքը հոս կը դանդաղի, միւս կողմէ գուցէ չարիքը գործուած լմնցած կ'ըլլայ, անմիջապէս գրիչ թուղթ առաւ ու հետեւեալը գրել սկսաւ երիտասարդին հասցէին.

Պարոն Հրաչեա՛յ,

Խղճի ծանր խայթ մը ազատելու համար հարկ կ'զգամ զեկուցանել ձեզ թէ, դաւադրութիւն մը կը պատրաստուի, ձեր անունը աղարտելու և ապաշան փճացնելու համար։ Ձեր բնակած հիւրանոցին մէջ ծեր մարդ մը կայ, որ գեղեցիկ կին մը ունի եղեր։ Խընդիրը այս կնոջ ու ձեր միջեւ անպատշաճ յարաբերութեան մը ապացոյցը ձեռք բերելուն շուրջ կը դառնայ։ Դուք ուշիմ երիտասարդ եք, այսչափը հասկնալէ ետք անշուշտ հարկ եղած զգուշութիւնը կ'ընէք և չէք մոռնար ոչնչացնել այս նամակս որ թէև բանի մը չկրնար ծառայել ձեզ, բայց մեծ չարիք կրնայ բանալ իմ գլխուս։

Տիկին Կայծակեան այս երկտողը գրելէ ետք, մէկ քանի անգամ կարդաց. քաջութիւն չէր զգար զայն անմիջապէս իր հասցէին ղրկելու, արդեօք այս նամակը գրելով չարո՞ք մը պատճառած պիտի ըլլար իրեններուն. արդեօք Հրաչեան պաշտպանելով դէ՞մ կեցած պիտի ըլլար Կռէկուառի բախտին. այս իրարու հակառակող մտածումներն ու երկիւղները երկարօրէն չարչրկեցին շուարած ղինը, որ վերջապէս նկատելով որ ուղղամտութեան պարագ մըն է կատարածը, անմիջապէս գրեց հասցէն ու թեթեւ արդուարդով մը դուրս ելլելով, դէպի Շիտակ Ճամբուն ուղղութեամբ սկսաւ ծանր ծանր քալել յարմար մէկը գտնելով նամակը ղրկել կարողանալու համար։ Սովորական միջոցներով՝ կամ ծառաներու ձեռքով ղրկելը վտանգաւոր գործողութիւն մըն էր, կրնար ըլլալ որ անզգուշութեամբ մը լսուէր իրողութիւնը ու մինչեւ ամուսնոյն ականջը հասնէր։ Այսպէս մտածելով՝ ինքզինքը ոտքերուն տակ տուաւ, հրապարակին վրայ զանոնք ծախողներուն թիւը ո՛րքան աւելնայ, բնականաբար այնքան աւելի մրցում մը կը գոյանայ անոնց մէջ և այդ մրցման չնորհիւ կ'իջնէ ապրանքին գինը, դիւրամատչելի կ'ըլլայ աղքատ դասակարգին և բաղդատարար կը պակսի թիւը անոնց, որոնք ապրանքին գինին բարձրութեանը պատճառաւ զրկուած էին զայն վայելելէ։ Պէտք չէ մոռնալ թէ հակառակ գիտութեան ու ճարտարութեան հսկայաքայլ յառաջդիմութեան, լոկ մարդոց եռանդութեան ու ծայրայեղ ընչաքաղցութեան պատճառաւ, այսօր ամէն երկրի ժողովրդեան մէջ կայ մեծամասնութիւն մը, որ կը զրկուի կեանքի անհրաժեշտ պիտոյքներէն և անոնց վայելումը կրնայ սպասել միայն մրցումէն։ Բայց մրցումին դերը ո՛րքան ալ բարերար ըլլայ անտեսական աշխարհի մէջ, սակայն դժբախտաբար իր ձայնը դեռ չատերու ականջին գէշ կը հնչէ, և ո՛չ թէ միայն ռամիկը, թերուս արհնատուորը, այլ նոյն իսկ զարգացեալ վաճառականներ, անձուկ մտածմամբ, լոկ իրենց անձնական չահէն դատելով, կը դատապարտեն պատուաւոր եւ անխարդախ մրցումն ու շատ մը ձախողուածներ անոր կը վերագրեն։ Բարեբախտաբար մրցումը Պոլսոյ վաճառականաց մէջ անչուկ կը կատարէ իր բարերար գործը, առ ոչինչ համարելով մեղադրողները, որոնց մէջ կրնան հեղինակաւոր առեւտրականներ ալ գտնուիլ։

Անցեալները Պոլիս հրատարակուած առեւտրական օտար ամսաթերթի մը մէջ, Պոլսոյ վաճառականներու մրցման մասին հատուած մը կարդացինք, որուն մէջ առեւտրական գործոց հմուտ ու փորձառու երկու օտարականներ սա խօսքերը փոխանակած էին։ Մին՝ եւ՝ բրոպական գործարանի մը ներկայացուցիչը, կ'ըսէր թէ Պոլսոյ մէջ վաճառականք կատաղի մրցում մը կ'ընեն իրարու հետ և կը հաւատար թէ իր գործարանին ապրանքները (մաֆարա քիրէսի) Պոլսոյ մէջ միշտ վնասով կը ծախուին։ Տարին Պոլսոյ մէջ 12-13,000 ոսկւոյ մաֆարա քիրէսի կը սպառի, կ'ըսէր։ Մեծագոյն ծախող վաճառականը չարունակ այս ապրանքէն հարիւրին 1-2 կը վնասէ, իսկ փոքրագոյն ծախողը կը չահի միմիայն մէկ փարա մէկ մաֆարայէն, այնպէս որ սպառող ժողովուրդը Պոլսոյ մէջ այդ ապրանքը կը գտնէ ճիշտ գործարանին գինովը ու այսպէս Պոլսոյ վաճառականը գործարանին համար ծրի կ'աշխատի և տարին ալ 250-300 ոսկի գրպանէն վրայ կուտայ միմիայն մրցման համար և այս պարագան, անիմաստ մրցումէն գործարանը մինչեւ այսօր՝ այսինքն երեսուն տարուան մէջ՝ 10,000 ոսկիի չափ ղրկած ապրանքին արժէքը ամբողջու-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. երես)

(*) Տեսէք այս մասին Մանիֆաքտուրայի հրապարակը։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԹՕՓԱԼԵԱՆ ԵՒ ԱԹԱՆԱՍ-ԵՕՐԿԻՍՏԻՍ ՎԱՃԱՌԱՏԱՆՑ ՁԵՌՆԵՐԻՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՍՏԱՐՑՈՒ ԵԱՄ ԵՒ ՔԱԲՕԹ՝ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԷՆ

ՄԸՐՕՒՄԻՆ ՌԱԲԻԲԸ

Այս օրերս, առաջին անգամ ըլլալով, մեր հրապարակին վրայ երեւցան 10 հակի չափ հնդկական աստարցու խամ և 30 հակ ալ հնդկական քաբօթ կտաւ, չնորհիւ Թոփալեան և Աթանասեօրկիստիս վաճառատուններու ձեռնարկութեան(*)։ Ատեն մը, մեր երկրին մէջ սպառած բոլոր այս տեսակ ապրանքներու ներածումը անգլիական գործարաններու մենաշնորհն էր։ Քանի մը տարի առաջ միայն իտալական գործարաններն յաջողած էին անոնց լաւագոյն տեսակները պատրաստել և չնորհիւ ինչ ինչ նպաստաւոր պայմաններու, կրցած էին մրցիլ անգլիական ապրանքներու հետ և բաւական կարեւոր սպառում մը ունենալ մեր հրապարակներուն վրայ։ Սակայն մինչեւ հիմա նոյն ապրանքներու ստորին տեսակներուն համար անգլիական գործարանները մրցակից մը չունէին և այս առաջին անգամը ըլլալով, գտնէ մեր հրապարակին վրայ, անոնց կը մրցակցին հնդկական գործարանները, որոնց յաջողութեան ու յաբրաեւութեան կը փափաքինք։

Հրապարակի վրայ տեղի ունեցած այս կարգի դէպքեր, հարեւանցի ակնարկով մը ո՛րքան ալ աննշան ու չնչին թուին, տնտեսական ու ընկերական տեսակէտով խիստ մեծ կարեւորութիւն ունին սակայն, և անոնք մեծ հաճոյք պէտք է պատճառեն ամէնուս։ Մեր առօրեայ պէտքերուն մէջ մեծ տեղ գրաւող, մանաւանդ աղքատ դասակարգին անհրաժեշտ եղող ու անմիջական սպառում ունեցող ապրանաց արտադրողները ո՛րքան չատնան, հրապարակին վրայ զանոնք ծախողներուն թիւը ո՛րքան աւելնայ, բնականաբար այնքան աւելի մրցում մը կը գոյանայ անոնց մէջ և այդ մրցման չնորհիւ կ'իջնէ ապրանքին գինը, դիւրամատչելի կ'ըլլայ աղքատ դասակարգին և բաղդատարար կը պակսի թիւը անոնց, որոնք ապրանքին գինին բարձրութեանը պատճառաւ զրկուած էին զայն վայելելէ։ Պէտք չէ մոռնալ թէ հակառակ գիտութեան ու ճարտարութեան հսկայաքայլ յառաջդիմութեան, լոկ մարդոց եռանդութեան ու ծայրայեղ ընչաքաղցութեան պատճառաւ, այսօր ամէն երկրի ժողովրդեան մէջ կայ մեծամասնութիւն մը, որ կը զրկուի կեանքի անհրաժեշտ պիտոյքներէն և անոնց վայելումը կրնայ սպասել միայն մրցումէն։ Բայց մրցումին դերը ո՛րքան ալ բարերար ըլլայ անտեսական աշխարհի մէջ, սակայն դժբախտաբար իր ձայնը դեռ չատերու ականջին գէշ կը հնչէ, և ո՛չ թէ միայն ռամիկը, թերուս արհնատուորը, այլ նոյն իսկ զարգացեալ վաճառականներ, անձուկ մտածմամբ, լոկ իրենց անձնական չահէն դատելով, կը դատապարտեն պատուաւոր եւ անխարդախ մրցումն ու շատ մը ձախողուածներ անոր կը վերագրեն։ Բարեբախտաբար մրցումը Պոլսոյ վաճառականաց մէջ անչուկ կը կատարէ իր բարերար գործը, առ ոչինչ համարելով մեղադրողները, որոնց մէջ կրնան հեղինակաւոր առեւտրականներ ալ գտնուիլ։

Անցեալները Պոլիս հրատարակուած առեւտրական օտար ամսաթերթի մը մէջ, Պոլսոյ վաճառականներու մրցման մասին հատուած մը կարդացինք, որուն մէջ առեւտրական գործոց հմուտ ու փորձառու երկու օտարականներ սա խօսքերը փոխանակած էին։ Մին՝ եւ՝ բրոպական գործարանի մը ներկայացուցիչը, կ'ըսէր թէ Պոլսոյ մէջ վաճառականք կատաղի մրցում մը կ'ընեն իրարու հետ և կը հաւատար թէ իր գործարանին ապրանքները (մաֆարա քիրէսի) Պոլսոյ մէջ միշտ վնասով կը ծախուին։ Տարին Պոլսոյ մէջ 12-13,000 ոսկւոյ մաֆարա քիրէսի կը սպառի, կ'ըսէր։ Մեծագոյն ծախող վաճառականը չարունակ այս ապրանքէն հարիւրին 1-2 կը վնասէ, իսկ փոքրագոյն ծախողը կը չահի միմիայն մէկ փարա մէկ մաֆարայէն, այնպէս որ սպառող ժողովուրդը Պոլսոյ մէջ այդ ապրանքը կը գտնէ ճիշտ գործարանին գինովը ու այսպէս Պոլսոյ վաճառականը գործարանին համար ծրի կ'աշխատի և տարին ալ 250-300 ոսկի գրպանէն վրայ կուտայ միմիայն մրցման համար և այս պարագան, անիմաստ մրցումէն գործարանը մինչեւ այսօր՝ այսինքն երեսուն տարուան մէջ՝ 10,000 ոսկիի չափ ղրկած ապրանքին արժէքը ամբողջու-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. երես)

ԳԼԽՈՒՄ

ՈՍԿԻՆԵՐՈՒ ՃԱՄԲՈՒՆ

ՎՐԱՑ

ՎԷՊ
ՏԱՂԱԿԱՆ-ԸՆՏԱՆԵԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Է.

Բոլի հիգերը բնաւ չաղդեցին Կռէկուառի վրայ, որ հակառակ իր թեթեւսոլիկ բնաւորութեան՝ զգուշաւոր ընթացք մը կը բռնէր ու խօսակցութիւնը կը հեռացնէր միչտ Հրաչեայի չրջանակէն։ Կայծակեանի զաւկին այս լռութիւնը յատկանչական էր, սովորաբար՝ գաղտնապահութիւն չէր գիտեր և բերնին եկածը կը խօսէր երբ մանաւանդ մէկ քանի գաւաթ գարեջուր խմած ըլլար. ուստի անոր այս արտասովոր զգուշութիւնը ուշադրութիւնը գրաւեց Բոլի որ հասկցաւ թէ տղայական պարզ քմահաճոյքի մը համար չէր որ Կռէկուառ Հրաչեան կը հետապնդէր և թէ հիմնական խնդիր մը կար անպատճառ այս երկուքին միջեւ։ Ապահովագրողը անխոհեմութիւն սեպելով ա՛լ աւելի առաջ երթալը, ուրիշ խընդիրներու վրայ քիչ մը եւս տեսակցելէ ետք մեկնեցաւ գարեջրատունէն ու Էլէնիի բնակարանը դարձաւ չարունակելու համար խնճոյքը զոր մեծ ծախքերով պատրաստած էր։ Պէրուհին որ ցորկը անպատշաճ ընթացքով մը վիրաւորած էր երիտասարդը, դարմանելու համար անցեալը՝ սկսաւ հազար ու մէկ քծնողական ձեւերով ու շողոմանքով գգուել անոր անձնասիրութիւնը, իր ջղայնոտ բնաւորութիւնը առաջ բերելով ու ակամայ գործած թերութիւններուն համար ներում խնդրելով։

Ադամեաններէ ստացած տպաւորութիւնը դեռ խիստ թարմ էր Բոլի սրտին մէջ որ հիմա զգուանք կ'զգար այս երբեմնի դաստիարակչուհիին ընդհանուր շարժուձեւերէն, խօսուածքէն ու ընկերակցութենէն և սակայն քանի որ բաւական չահաւէտ գործ մը կար մէջտեղը, անկէ չզրկուելու համար սկսաւ խորհրդակցել տանտիրուհիին հետ։ Հետեւեալ օրը, որոշուած ժամուն, Բոլի ու Էլէնի միացեալ ձայնով հրաւիրեցին Հրաչեան՝ Էլէնի Լիւքսէնպուրկի հիւրանոցը։ Հրաչեան ամէն տուն ուր կը մտնէր, դաշնակ մը կայ և ամէն օրիորդ որ կը տեսնէր դաշնակահար կ'ըլլայ։

Սակայն խնդիրը հոն է որ անոնք օրչափ կը սիրեն արուեստը, կը հասկնան զայն հոգեւորին և դաշնակին ստեղնաշարերուն առջեւ կանգնին ոչ թէ ժամանցի՝ այլ հոգեկան պէտքի մը համար։

Արուեստը հոն է որ ոեւէ երաժշտագէտ յուզուելու կարողութեան հետ, յուզելու ձիրքերն ալ ունենալու է։

Բայց ձգենք որ այս բաները իրենց ուսուցիչները սովրեցնեն իրենց։

Աչակերտներէ սարքուած նուագահանդէս մը սա առաւելութիւնը ունի որ համարձակութիւն կուտայ սկսնակներուն իրենց կարողութիւնը հրապարակաւ պարզելու և այսպէսով յարդարուած կըլլայ այն ճամբան որ արուեստագիտական աւելի պանդկոտ հանդէսներու կը տանի։ Հրապարակային կարեւոր նուագանդէսներու մէջ ցարդ Հայ օրիորդներ իրենց տաղանդը փայլեցուցած են և ասկից յետոյ ալ անշուշտ արժանաւորներու թիւը պիտի չատնայ ցոյցի արուեստը հասկցուի և մարզանքը ընդհանրանայ։

* *

Օրիորդք
Մառի Յարութիւնեան
Անէէս Քանթար
Եագութ Տատեան
Մառի Նորիկեան
Զարուհի Պ. Փափազեան
Արաքսի Ռ. Փափազեան
Մառի Քանթար

յաջողագրաբար դաշնակին վրայ ի յայտ բերին արեւմտեան երաժշտութեան մեծ հեղինակներուն զանազան կտորները իրենց բոլոր նրբութիւններուն և արուեստին պահանջումներուն մէջ։

Օր. Մառի Յարութիւնեան իր կարողութիւնը պարզեց Լիցի Ռաբսօսի Հունգարուազովը, որ արուեստի տեսակէտով մէկէ աւելի կնճռոտութիւններ ունի իր մէջ։ Լաւ նուագող մը ըլլալու համար համարձակութիւնը առաջին յատկութիւնը պիտի ըլլար օրիորդին։

Տանտիրուհիին չնորհալի աղջիկը Օր. Անէէս իր վառվռունութիւնով և ճարտարութիւնով կեանք տուաւ Առաւպէսքի և Ռաբսօսի Հունգարուազի այնչափ գեղեցիկ եղանակներուն։

Օր. Տատեանի համարձակութիւնը և մատներուն ճկունութիւնը չնորհաւորելի էին։

Օր. Մառի Նորիկեան և Օր. Զարուհի Փափազեան ալ դաշնակահարութեան լաւագոյն ձիրքեր ունէին զոր մշակելով պիտի կրնան մօտ ատենէն իրական յաջողութիւն մը ձեռք բերել։

Օր. Արաքսի Ռ. Փափազեան, հակառակ իր դեռատիպիթ տարիքին, խոստացող տաղանդի մը ամէն ընդունակութիւնը ցուցուց։

Իսկ փոքրիկն Օր. Մառի Քանթար, որ դեռ հազիւ ութը ամիսէ ի վեր սկսած էր դաշնակի, իրեն վստահուած կտորով վարպետին երեսը ճերմակ հանեց, թէեւ իր երեսին կարմիրները դեռ մնացած էին։

Ամէնքն ալ չնորհաւորելով մեկնեցանք հաճելի ժամանցի մը տպաւորութեան տակ, մաղթելով որ այսօրինակ երաժշտական սարքումներ իրենց յաճախակի գոյութիւնը ունենան մեր ընտանեկան շրջանակներուն մէջ։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԼՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ամերիկայի Հայ Գրագէտներու Միութեան Ամսագիրը։ Ամսագիր գրական, գիտական եւ տնտեսական։ Խմբագիր՝ Գ. Գ. Գ.

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Եւրոպական թերթերէն

*Այսօր հրատարակուած հեռագիրները կը ցուցնեն թէ Ճաբոնցիք են որ յաղթի ճիգ մը կ'ընեն լոլոզելու Ռուսները որ դէպ առաջ գալով իրենց մօտենան, և ոչ թէ զօրավար Քուրոքաթքին։ Մայիս 17ի իրիկունը կամ 18ի առաւօտը, Ճաբոնական յառաջապահ գունդերը Մոթիէնլիկ կիրճին ստորոտը հասնելով, Ցէնկ-Հուանկ-Զէնկէ 60 մղոն և Լիաօեանկէն ալ գրեթէ 30 մղոն հեռի, տեսան որ Ռուսք այդ կիրճը գրաւած են 32,000 հոգիով, որոնց դէմ յիսաբութիւն էր յարձակում մղել իրենց տրամադրելի ուժերով։ Հետեւաբար կեցան, և երբ Խաղախները դուրս ելան իրենց վրայ յարձակելու համար, պատշաճ խոհեմութեամբ և խորհրդածութեամբ ետ քաշուեցան, չորս տեղ յաջորդաբար կենալով համբան, թշնամին առաջ քաշելու համար։ Յետոյ ետ քաշուեցան և 12 մղոն քալելով հասան իրենց վերջապահ գունդերուն քով։ Ասոր վրայ թշնամին սկսաւ իրենց եռեւէն իյնալ, և յետոյ դարձեալ դէպի կիրճը քաշուեցաւ, ուր կ'երեւի թէ մինչեւ հիմա կը մնան։ Ռուս յառաջապահներուն տեղեկագրութիւններէն կը հասկցուի թէ իրենց կողմն վրայ դէպի արեւելք ճամբան մինչեւ 13 մղոն բաց է։ բայց խնդիր է թէ մինչեւ ե՛րբ այդպէս բաց պիտի մնայ։ Այս ամէնը կը հաստատէ սա՝ տեսութիւնը թէ Ճաբոնական այն զօրաբանակը որ Ցէնկ-Հուանկ-Զէնկի դրաւումէն անմիջապէս վերջ սկսաւ քալել դէպի հիւսիս Բաթաս գետին հովիտը՝ անցնելով Սայմաքթէ, իր ճամբան շարունակեց դէպի Սուցէի հովիտը, Սինկ-Բինկի մօտէն, և հիմա հասած պէտք է ըլլայ Մուքթէնի հիւսիսային արեւելեան կողմը, ուր իր ներկայութիւնը ա՛յնքան իրարանցում առաջ պիտի բերէ ռուսական չրջանակներուն մէջ։ Ճաբոնական նահանջին ընթացքը ցոյց կուտայ թէ սպաները լաւ կը կառավարեն իրենց մարդիկը։ Բնական է թէ չատ վարժ և հինաւուրց զինուորները կրնան այսպիսի չարժումներ կատարել։

Ճաբոնցիներուն այս ետ քաշուիլը կ'աւելցնէ Ռուսներուն դժուարութիւնները, և խոհեմութիւնը կը պահանջէ որ իրենք ալ այս նահանջի նպաստաւոր առիթէն օգտուին և դէպ ի Լիաօեանկ քաշուին։ Որովհետեւ դէպ ի հարաւ Ճաբոնական ուժերը երթալով կ'աւելնան, և անգամ մը որ անոնց մեծ յառաջխաղացումը սկսի լեռներու ստորոտէն համեմատաբար դիւրին գետիններու վրայ, զօրավար Քուրոքաթքինի հաղորդակցութիւնները պիտի վտանգուին, որոնք արդէն մեծապէս նեղուած են Ռուսկուղներէն։

Մանր մունր յառաջապահական կռիւները մեծ նշանակութիւն մը չունին։ ասոնք անխուսափելի բախումներ են երբ երկու անկ Բանակներ կը համախմբուին վերջնական ընդհարումի մը համար։ Երբ այդ ընդհարումը տեղի ունենայ, երկուստեք կորուստները չատ տարբեր չափով մը պիտի ըլլան քան այն մանր մունր կորուստները որոնք կը տեղեկագրուին Եալուի Ճաբոնական անցքէն ի վեր։

Նաւային գործողութեանց դառնալով, դիտելի կէտ մըն է որ ծովակալ Թոկօ իր տեղեկագրին մէջ «ընդծովեայ»ի մը ակնարկութիւն կ'ընէ իբրեւ հաւանական լուծում մը այն գաղտնիքին, որ պատճառ տուաւ Հացուզէին ընկղմելուն, և ռուսական Թորփիլանաւերուն տորմիկը նոյն պահուն իսկ այն կողմերը երեւցած ըլլալով, չատ հաւանական է որ նախապէս պատրաստուած գործողութիւն մը եղած է։ Բորթ Արթուրի առջեւ ընդծովեայ մարտանաւերու գոյութիւնը, և երկաթուղիի միջոցաւ անոնց մաս առ մաս փոխադրութեան հնարաւորութիւնը առաջնակարգ նաւային մասնագէտներու կողմէ բացարձակապէս հերքուեցան, և երբեք հաւատալու արժանի իրողութիւն մը չէ ա՛յն ենթադրութիւնը թէ Ռուսք ծովեզերքէն դուրս տասը մղոն հեռի 24 գրկաչափ խորունկ ջուրերու մէջ ական դետեղած ըլլան։

Անկարելի չէ ենթադրելը որ Ռուսք յարձակման նոր ձեւ մը փորձած ըլլան հեռաձիգ Թորփիլներով, այսինքն Հուայթհէա Թորփիլներ Թոցուցած ըլլան թշնամին ուղղութեամբ, եթէ կրնանք այսպէս ըսել, չորս-հինգ մղոն հեռուէն։ Այս կարծիքին դէմ ալ սա՝ առարկութիւնը կ'ընեն թէ Հուայթհէա Թորփիլները չատ սուղ են, բայց այս ծախքի ենթադրութիւնը չի պատշաճիր այն նեղկացութեան, որուն մէջ հիմա կը գտնուի Ռուս Նաւատորմիղը։ Անուշտ ծախքը չի հաշուուիր ասանկ պարագաներու մէջ։

«Հայուզէ» ճաբոնական զրահաւորը մէկ միլիոն անգլ. ոսկիի նստած էր Ճաբոնի։ Ծովակալ Թոկոյի տեղեկագիրը ադէքսէն չորս օր վերջ միայն Թօքիօ հասաւ։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՆԱԻԱՑԻՆ ԱՂԷՏՆԵՐԸ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ԾՈՎԱԿԱԼ ԱԼԵՔՍԵՎԷ

ԿՌԻԻԸ ՄԱՆՁՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

ՃԱԲՈՆՑԻՔ ԵՏ ԿԸ ՔԱՇՈՒԻՆ

ՀԵՌԱԳԻՐ ԶՕՐԱՎԱՐ ՔՈՒՐՕՔԱԹՔԻՆԷ

(Վերջին թղթաբերով առնուած Եւրոպական թերթերէն։ Դեպքերը պատմուած իրենց կանոնաւորութեամբ եւ շարունակաբար։)

ԹՈՔԻՕ, Մայիս 20.— Բորթ Արթուրի բացերը նաւային աղէտները ընդհանուր խօսակցութեան նիւթ են տակաւին։ Ճաբոնական մամուլը խորապէս ցաւ յայտնելով հանդերձ այս արկածներուն և մարդու ծանր կորուստներուն վրայ, պատերազմի անխուսափելի վտանգները կը նկատէ զանոնք։ Միեւնոյն ժամանակ, յոյս կը յայտնուի թէ այս աղէտները պիտի աւելցնեն Ճաբոնցի Նաւային հրամատարներուն խոհեմութիւնը և զգուշաւորութիւնը։ Այսօր պաշտօնապէս յայտարարուեցաւ թէ ճաշ բռնական ուրիշ գունդ մը, երկի յաջողութեամբ սկսեր է ցամաք ելնել Թաքուչան, Եալուի գետաբերանէն դէպի արեւմուտք 30 մղոն հեռի։ Ընդհանուր գոհունակութիւն պատճառեց այն լուրը թէ Զինաստան արտաքին վաճառականութեան առջեւ բացած է Զինանֆուն և ուրիշ երկու քաղաքներ Շանթունկ նահանգին մէջ, գերմանական երկաթուղիի գծին վրայ, գերմանիոյ հաւանութեամբ։

Հացուզէ և Եօշիմօ մարտանաւերուն ընկղման վրայ Ծովակալ Թոկօ հետեւեալ մանրամասն տեղեկագիրը ղրկած է.—

«Ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանեմ երրորդ դժբաղդութիւն մը։ Կիրակի առաւօտ ժամը 5ին անթել հեռագիր մը ստացայ Տէվա ծովակալէն որ կ'ըսէ.—

«Այսօր կէս օրէ առաջ ժամը 5ին երբ Բորթ Արթուրը գոցելու գործէն ետ կը դառնայի, թանձր մշուշի մը հանդիպեցայ Շանթունկ հրուանդանին հիւսիսային կողմը։ Բազուկա զարնուեցաւ Եօշիմայի յետոակողմին, և ընկղմեց այս վերջինը։ Բազուկայի մակոյկները 90 հոգի ազատեցին Եօշիմայի նաւաստիներէն։ Թանձր մշուշը դեռ կը շարունակուի։

«Այսօր յոյժ դժբախտ օր մը եղաւ մեր Նաւատորմին համար։ Երբ մեր Նաւատորմը թշնամին կը դիտէր Բորթ Արթուրի բացերը, Հացուզէ զարնուեցաւ թշնամիին մէկ ականին։ Խիստ կերպով վնասուելով իսկոյն հեռագիր մը ղրկուեցաւ որպէս զի նաւ մը ղրկուի քաշելու համար զայն։ Շոգենաւը ճամբայ հանուեցաւ, բայց իսկոյն ուրիշ անթել հեռագիր մը սա ցաւալի լուրը բերաւ թէ Հացուզէ ուրիշ ականի մը զարնուեցաւ և անմիջապէս վերջ ընկղմեցաւ։ Լիաօթիչան հրուանդանէն տասն ծովային մղոն հեռու էր։ Թշնամին չէր տեսնուեր, և կորուստին պատճառը կրնայ ըլլալ կամ ական մը կամ ընդծովեայ մը։ Սպաներէն և նաւազներէն 300 հոգի ազատուեցան։ Ընկղմեցաւ 30 վարկանէն։ Ընկղմած պահուն երեւցան թշնամիին տասնվեց Թորփիլանաւերը, բայց ետ մղուեցան մեր նաւատորմին կողմէ։

«Տեղեկագիրը քիչ մը անորոշ է, անոր մէկ մասը անթել հեռագրութեամբ ընդունուած ըլլալուն համար։»

Հետեւեալ սպաները ընկղմած են Հացուզէի և Եօշիմայի հետ.—

Հացուզէ.—Հրամանատար Ցուկամօթօ, հրամանատար Արիմօրի, հրամանատար Գերակոմա Ներ, տեղեկալներ, հինգ երկրորդ տեղեկալներ, հինգ ճարտարագէտներ, երկու վիրաբոյժներ, վեց երկրորդական սպայ, չորս համբակ ճարտարագէտներ, և տասը ստորակարգ պաշտօնեաներ։ Նաւազներուն թիւը դեռ յայտնի չէ։

Եօշիմօ.—Նաւապետ Սաէքի, հրամանատար Հիրօվաթէզի, երեք առաջին տեղեակալներ, 5 երկրորդ տեղեակալներ, մէկ վիրաբոյժ, չորս ճարտարագէտ, 17 երկրորդական սպաներ։ Նաւազներուն թիւը դեռ յայտնի չէ։

Տարակոյս չկայ թէ Հացուզէն ականէ մը ընկղմած է, ոչ թէ ընդծովեայէ։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ, *Մայիս 20.*— Հետեւեալը ծովակալ Ալեքսեվի պաշտօնական հեռագիրն է.—

«Այս առաւօտ Մայիս 15 դէպի արեւելք երեւցան թշնամիին երեք զրահաւորները և երեք յածանաւերը։ Լիաօթիչանէն և Ոսկի լեռնէն դիտեցին զանոնց շարժումները։ Այս նաւախումբը Բորթ Արթուրի միջօրէականէն անցնելէ վերջ, դէպ ի արեւելք դարձաւ, և սկսաւ ճակատամարտի կազմութեան պատրաստութիւն տեսնել, երբ պայթում մը դիտուեցաւ երրորդ զրահաւորին տակէն։ Զրահաւորը կեցաւ, մէկ կողմին վրայ դարձաւ, և գլուխէն ընկղմեցաւ ահագին ծուխ արձակելով։

«Անմիջապէս երկու յածանաւեր մօտեցան, և Ոսկի Լեռնէն դիտուեցաւ որ մակոյկներ վար կ'իջեցնէին, որմէ վերջ զրահաւորը անգամ ինքզինքը ուղղեց և այնպէս կարծուեցաւ թէ նորէն ջուրին երեսը պիտի ելնէ։

«Այդ պահուն ուրիշ զրահաւոր մը, երեք ծխնելոյզով, արկածին վայրին մօտեցաւ, և ահա ական մըն ալ պայթեցաւ, ճիշդ ինչպէս եղած էր Բէքրոբավլովսքի աղէտքին ժամանակ։ Մէկ վայրկեանէն ընկղմեցաւ։ Մնացեալ երրորդ զրահաւորը փախաւ, բայց յածանաւերը աղէտքին վայրը մնացին։ (Ինչպէս կը տեսնուի, ծովակալ Ալեքսէվի տեղեկագիրը երկու զրահաւորներու կորուստի մը վրայ կը խօսի. Ծ. ԽՄԲ.)։

«16 Թորփիլանաւ ղրկեցի թշնամին նեղելու համար, և, եթէ առիթը նը-պատաւոր ըլլայ, ճաբոնական մարտանաւերուն վրայ յարձակելու զատ զատ։ Նովիֆ յածանաւն ալ դուրս ելաւ Թորփիլանաւերուն աջակցելու՝ եթէ հարկ ըլլայ։ բայց ճաբոնական յածանաւերը այս միջոցիս դէպի ծովեղերք սկսան քալել։

«Ճաբոնական հինգ յածանաւեր կը-բակ ըրին իրենց խոյոր թնդանօթներով մեր Թորփիլանաւերուն վրայ, բայց ասոնք ետ դարձան առանց կորուստի։ Այս պահուս այլևս գիշեր եղած էր, բայց ցուրտ քամին կը փչէր և ծովը ալեկոծ էր։

«Մայիս 16ին առաւօտուն, երեք Թորփիլանաւեր աղէտքին վայրը հասան։ Նովիֆը անոնց դէմ ղրկեցի, և փախան։

«Բէր ծովածոցին առջեւ անցեալ օր պայթող մարտանաւը յածանաւ մըն էր, դատելով իր ծխնելոյզներէն և երկրորդ կայմին վրայ գտնուած պատերազմական աշտարակէն, որ կը տեսնուէր։

«Ծովեզերքէն առնուած լուրերուն նայելով, մեր թեթև հրետանին վնասներ պատճառեց ճաբոնական երեք Թորփիլանաւերուն որոնք ցամաք ելնող Ճաբոնցիներուն կ'օգնէին»։

Հետեւեալ հեռագիրն ալ այսօրուան Թուականաւ Մուքթէնէն առնուած է։

«Կը հաշուուի թէ 700 է աւելի մարդ կորսուած է Հացուզէ և Եօշիմօ մարտանաւերուն մէջ։ Անկեղծ ցաւ կը յայտնուի հոս այնչափ քաջամարտիկ նաւազներուն կորուստին վրայ՝ որոնք իրենց քաջութեան ապացոյցը արդէն իսկ տուած էին։

«Բէր ծովածոցին մէջ Մայիս 14ին ցամաք ելնելու ճաբոնական փորձը չը յաջողեցաւ։ Ճաբոնցիք մայիս 16ին յարձակեցան Բուանկիթունկ Թեթակղզիին ռուս պահակներուն վրայ Սանչիքուի մօտ։ Ճաբոնցիք մեծամեծ կորուստներ կրեցին և իրենց յառաջխաղաց շարժումը խափանուեցաւ։ Բախումէն վերջ ճաբոնական ջոկատ մը Քինչէու քաշուեցաւ։»

ՅԱՄԱՔԱՑԻՆ ԴՈՐՇՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ, *Մայիս 20.*— Զարը հետեւեալ հեռագիրը ընդունեց Լիաօեանկէն, զօրավար Քուրոքաթքինի կողմէ հաղորդուած.—

«Մայիս 18ին Խաղախներու ջոկատ մը Ցէնկ-Հուանկ-Զէնկի հիւսիսային կողմը լեռնոտ տեղ մը յարձակեցաւ Ճաբոնական յառաջապահ գունդի մը դէմ։ Կռիւը սկսաւ առաւօտեան ժամը 8ին, և տեւեց կէս օրէ վերջ մինչեւ ժամը 2։ Ճաբոնցիները յաջողաբար քշուեցան չորս դիրքերէ, 20 քիլոմէթր տարածութեան մը վրայ։ Ռուսք Ճաբոնցիները հալածեցին մինչեւ Տաթիանցի, Ցէնկ-Հուանկ-Զէնկէ 18 քիլոմէթր դէպի Հիւսիս։ Ունեցանք վեց Խազախ վիրաւորուած, երկու ձի սպանուած և ուրիշ ձի վիրաւորուած,

«Թշնամիին հետքը անդամ չկար Ցաուհօքա հովիտին մէջ մինչեւ ա՛յն ճամբան որ կը տանի Զանկուլինօ կիրճը, Ցէնկ-Հուանկ-Զէնկէ 25 քիլոմէթր դէպի հիւսիս։

«Ճաբոնական հեծեալ գումարտակ մը, որ մայիս 17ին Քուանթանսիանէն Սայմացա մեկնեցաւ, ետ մղեց մեր պահնորդները՝ Քուանտիանսիանէ 15 քիլոմէթր հեռի։ Մեր պահնորդները քաշուեցան առանց կորուստի։ Մայիս 15ին 2000 հեծեալ Ճաբոնցիներ Շալիցիաբուցայի վրայ քալեցին, բայց երկրորդ օրը պարպեցին զայն։»

Պաշտօնապէս կը յայտարարուի թէ զօրավար Բէնինէքամբիի Խաղախները մայիս 18ին յարձակեցան Ցէնկ-Հուանկ-Զէնկէն դէպի հիւսիս քալող Ճաբոնցիներուն վրայ, և պարտաւորեցին զանոնք ետ քաշուիլ մինչեւ տասներկու մղոն։

Զրոյց կայ թէ զօրավար Քուրոքի ետ մղուեր է ծանր կորուստներով։ Բայց պաշտօնական լուր առնուած չէ դեռ։

*** Նիուչուանկի մէջ պաշտօնապէս հաստատուեցաւ Ճաբոնցիներուն նահանջը դէպի Ցէնկ-Հուանկ-Զէնկ։ Որովհետեւ երբ Քուրոքի տեսաւ որ 32000 Ռուսներու դէմ 20000 Ճաբոնցի միայն կային, իսկոյն հրաման ղրկեց այդ իր յառաջապահներուն որ անխոհեմութիւն չգործեն և ճակատամարտի չբռնուին։ Նահանջը կատարուեցաւ բարեկարգութեամբ և սրընթացութեամբ։

*** Ճաբոնցիք մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնեն ծովէն ու ցամաքէն ոմբակոծելու համար Բորթ Արթուրը։ Որովհետեւ Ճաբոնցիք իրենց հետ Բորթ Արթուրի մօտ պաշարման թնդանօթ քիչ ունին, հետեւաբար յարձակող զօրքերուն թիւը կը կրկնապատկեն այս միջոցիս։

*** Ճաբոնական մարտանաւերը մերթ ընդ մերթ իրենց ներկայութիւնը զգալի կ'ընեն Մեծն Պետրոս ծովածոցին մէջ, Վլատիվոսթոք, բայց չատ չեն մօտենար։

*** Ռուս Ծովային նախարարութիւնը կը յայտարարէ թէ բոլորովին անհիմն է այն լուրը թէ Վլատիվոսթոքի ռուս նաւատորմին վերաբերող Գոկաքիր յածանաւը խրած ըլլայ։

*** Զարը երէկ (Մայիս 19) Օրէլ հասաւ և այբէ անցուց Զէրնիկովեան և Նիժէյնիի Վիշապազօրաց գունդերը։ Զօրքերուն ուղղելով իր խօսքը, Ն. Վեհափառութիւն ըսաւ թէ իրենք պիտի ըլլան միակ ներկայացուցիչները կանոնաւոր հեծելագունդին Պատերազմին վայրերուն մէջ, և յոյս յայտնեց թէ իրենց փառաւոր անուան հռչակը պիտի պահպանեն։

Զարը կէս օրին Օրէլէ Թուլա մեկնեցաւ, ուր այբէ անցուց Բոքովեան և Վէլիքօլուցքի 11րդ և 12րդ հետեւակ զօրագունդերը, իրենց զօրանոցներու մէջ։ Կայսերական կառախումբը նոյն իրիկունը մեկնեցաւ Թուլայէն։

ՎԻԵՆՆԱ, *Մայիս 20.*—Թերթերը խորին համակրութիւն և ցաւակցութիւն ցոյց կուտան Ճաբոնի, վերջին նաւային աղէտքին առթիւ։ Ինչպէս որ, կ'ըսեն քաղաքակիրթ ազգերու, առանց նախապատրաստելու մէկ կամ միւս կողմին համար քաղաքական համակրութենէն, կարեկից գտնուեցաւ Ռուսիոյ՝ Բեթրոբաւլովսքի աղէտքէն վերջը, հիմակ ալ ամենախորին վիշտ առաջ բերած է ա՛յն եղերական դէպքը որ պատահեցաւ Ճաբոնական քաջամարտիկ նաւատորմին մէկ մասին, և ա՛յնքան մարդու կորուստ պատճառեց։ Ականներու միջոցաւ երկու նաւատորմիղներուն ալ կրած աղէտքները սակայն պէտք է համոզում դոյացնել տան ազգերի թէ ընդծովեայ ականներու միջոցաւ պատերազմը բարբարիկ մեթոտ մըն է որ կրնայ աղետաւոր ըլլալ թէ՛ բարեկամի և թէ թշնամիի։

ԹԻԵՆՁԻՆ, *Մայիս 20.*— Զինուկառավարութիւնը ծանոյց բոլոր գաւառային իշխանութեանց թէ յառաջիկայ 1905 յիւ. 1էն սկսեալ ներքին մաքսաւորքերը պիտի ջնջուին Զինաստանի մէջ, ներքին վաճառականութիւնը դիւրացնելու համար։

ԶԻՆԵԱԼ ԶԷՆՈՒՈՒԹԻՒՆ

ԲԵՌԻՆ, *մայիս 20.* — Զինական Մոսկովոյ զինուորական հրամատար Մա զօրավարին հրաման ղրկուեցաւ իր զօրքերը միչա մարզել և առաջին նշանին վրայ դէպի արեւելք քալելու պատրաստուիլ։ 2000 հոգի դիրեր ցեղկ կ'աչխատին ճամբաները մաքրելու, և 1500 հոգի ալ Քուբէյքու կը գըտնուին Հօնանի մօտերը։ Մա զօրավարին զօրքերը կարգապահ և քաջ մարդիկ են։ Ամէնքն ալ հետեւակ են։

ԶՕՐ. ՔՈՒՐՕՔԻԻ ՆԱԳՈՒՄԸ

Այն օրէն ուր Ճաբոնցի հռչակաւոր զօրավարը Քուրոքի, իր յաղթական անցքը գործեց Եալուէ անդին, մանչուրիական դամբին վրայ, Աթէնքի թերթերը սկսան պարծենկոտ հովերով գրել թէ այդ զօրավարը հելլենական ծագում ունի և թէ կը պականի հին սպարտական Քուրոքի գերդաստանին։ Այս պոռոտախօս թերթերը, իրենց հելլենամոլ զրոյցները առաջ տանելով ներդրական պատմութիւն մըն ալ կը պատմեն նոյնքան անհաւատալի։ Մնաց որ, Քուրոքիի բուն անունը Քօքուրի է, ինչպէս գրեցինք ասկից առաջ։ Նոյն թերթերը, Ճաբոնէն դարձող հելլէն վաճառականի մը ըսածներուն յենլով, կը պատմեն թէ Ճաբոնի Երեսփոխան մը կայ որ Փոքր-Ասիայի Ցոյն մըն է եղեր։ Այդ վաճառականը կասկած յայտներ է սակայն Քուրոքիի հելլէն ըլլալուն վրայ, քանի որ այդ մեծանուն զօրավարին դիմագծութիւնն անգամ Ծագող Արեւու կայսրութեան հնչմարիտ զաւակի մը դիրն է։

ԹԻՊԷԹԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ

ՌՄԲԱԿՈԾՈՒՄ

ԹՇՆԱՄԻԻՆ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ

ԿԻԱՆԿՅԷ, *մայիս 19.* — Այս առաւօտ Անգլիացիք խիստ յաղթող յարձակում մը ըրին Թիպէթական դիրքին դէմ փոքրիկ գիւղի մը մէջ, զոր Թշնամին գրաւած էր անգլիական բանակէն 600 եարտա հեռի։ Երկու գունդարտակ Սիխ և Կուրքա հնդիկ զինուորներ հրամատարութեամբ ազգարապետ Մըրրէյի երեք կողմէն յարձակեցան գիւղին վրայ։ Լոյսը դեռ ճեղքուած չէր։ Թշնամին սկսաւ ահռելի հրացանաձգութեան մը։ Բայց հակառակ այս կրակին, անգլեւենդիկ զօրքերը ա՛լ աւելի մօտեցան գիւղին։ Հարկ եղաւ ոմբակոծել գլխաւոր դուռը, որովհետեւ Կուրքաները ի զուր աշխատեցան իրենց հրացաններուն կոթով դուռը բանալու, մինչ գնդակներու և քարերու տեղատարափ մը տանիքէն իրենց վրայ կը թափէր։ Տեղակալ Կրրտրն Հնդրդ ռանվիրայ գունդէն վեց հոգի առնելով հետը, դէպ ի դուռը գնաց և խորտակեց զայն։

*** Քարօ կիրճին մէջ մղուած կռիւէն վերջ Անգլիացիք Թիպէթական բանակեստղին մէջ չատ մը թուղթեր գտան։ Ամէնէն չահեկանն է Համաձայնութիւն մը զոր Լամաները կնքած են իրենց միջեւ մինչեւ վերջը դիմադրելու համար Անգլիացիներուն։ Կը խոստանան իրարու՝ կռուիլ իրենց պատիւին համար, մոռնալ իրենց գժտութիւնները ուստ չխօսիլ, խաղ չխաղալ եւ գողութիւն չընել։

*** Մայիս 9ին Թիպէթցիք կարգ մը գիւղեր գրաւեցին Անգլիացւոց եռեւը երկու մղոն հեռի, հաղորդակցութիւնները գոցելով։ Ծուղակ մը լարեցին թղթատարը տանող ուղիը ձիաւորներու համար։ Բայց անոնք ճիշդ ժամանակին հրացան պարպելով գնդապետ Պրէնտրը նոր զօրք ղրկեց իրենց ընկերներուն օգնութեան հասնելու համար։ Յետոյ մէկ ժամ տեւող կռիւ մը տեղի ունեցաւ։ Վերջապէս թղթատարը գնաց։ Անգլիացիներէն սպաննուեցան մէկ Սիքսի և երկու հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան։

ՄՐ. ՐՈՒԶՎԷԼԹԻ ՎԵՐԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ.— Հանրապետական կուսակցութեան պատուիրակներուն 742 քուէն ապահովուած է Ռուզվէլթի համար իբրեւ կուսակցական ընտրելի նախագահութեան։ Պատուիրակներուն ամբողջ թիւն է 988։

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ.—Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւոր Օգս.ի վերջերը պիտի այցելէ գերման կայսր Բօցտամի մէջ, ներկայ ըլլալու համար գերման բանակին մեծ ռազմափորձերուն։

ՊԱՅՄԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՈՃՐԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ.—Ռուս կառավարութիւնը Մարտ ամսուն սկիզբը հրաւէր կարդացած էր Տէրութեանց՝ միջազգային պայմանագրութիւն մը կնքել ոճրագործներուն և ցնորամիտներուն դէմ։ Ասոնք պիտի չընդունուին ո և է երկրի մէջ, իսկոյն պիտի յանձնուին իրենց պատկանեալ երկրին ոստիկանութեան։ Ամէն երկիրներու ոստիկանութիւնները իրարու պիտի իմացընեն կասկածելի անհատներուն բնակած տեղերը, գործը, եւն.։ Բոլոր Տէրութիւնք ընդունած են Ռուսիոյ առաջարկութիւնը։ Ֆրանսայի և Մեծն Բրիտանիոյ հաւանութիւնն ալ ապահովուած է։

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ԲԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ.—Կ'ըսուի թէ ի մօտոյ պաշտօնական պիտի ըլլայ Վատիկանի արտաքին գործոց նախարար կարտինալ Մէրրի տէլ Վալ, Ֆրանսայի դէմ ուղղած իր ծանօթ բողոքագրին անպատեհ քաղաքականութեան հետեւանօք։

ԲԱՆԱՄԱՅԻ կառավարութիւնը յայտարարութեամբ մը ծանոյց թէ Բանամայի ջրանցքը այսուհետեւ ամերիկեան տիրապետութեան ներքեւ կը գտնուի։ Ամերիկեան կառավարութիւնը այս առթիւ նոյն ջրանցքին հաշուէն մեծաչափ 3 միլիոն տոլարն ալ վճարեց Բանամայի կառավարութեան։

ԱՆԳԼԵՒԵՌՈՒՍԱԿԱՆ մերձեցման մը հաւանականութեան մասին մեծ յոյսեր կան Լոնտոնի, Բարիզի և Բեթերբսպուրկի մէջ։ Բեթերսպուրկի նորընտիր անգլիական դեսպան Սրբ Զարլզ Հարտինճի գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ այս մերձեցումը առաջ բերել երկու Տէրութեանց մէջ։

ՄԱՐՈՔՅԻ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐ լեռը հաներ են ամերիկեան քաղաքացի Մ. Բերտիքարիսը և իր փեսան։ Ամերիկեան կառավարութիւնը դիմում ըրած է Մարոքեան իշխանութեանց, որոնք փութոյ պնդութեամբ կը հաւածեն աւազակները։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԱՅԼԵՍԱՅ ԵՒ ՔԱՅՔՈՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ, *Մայիս 23.*—Զօր. Քուրոքաթքին հետեւեալը կը հեռագրէ Զարին.—

Ինձ հասած տեղեկագրերու նայելով, Ճաբոնական Ա. բանակը սպէս համախմբուած է. երկու զօրաբաժին Ցէնկ-Հուանկ-Զէնկի մէջ և չրջականները կը գտնուին 600 եարտա հեռի։ Երկու գունդարտակ Սիխ և Կուրքա հնդիկ զինուորներ հրամատարութեամբ ազգարապետ Մըրրէյի երեք կողմէն յարձակեցան գիւղին վրայ։ Լոյսը դեռ ճեղքուած չէր։ Թշնամին սկսաւ ահռելի հրացանաձգութեան մը։ Բայց հակառակ այս կրակին, անգլեւենդիկ զօրքերը ա՛լ աւելի մօտեցան գիւղին։ Հարկ եղաւ ոմբակոծել գլխաւոր դուռը, որովհետեւ Կուրքաները ի զուր աշխատեցան իրենց հրացաններուն կոթով դուռը բանալու, մինչ գնդակներու և քարերու տեղատարափ մը տանիքէն իրենց վրայ կը թափէր։ Տեղակալ Կրրտրն Հնդրդ ռանվիրայ գունդէն վեց հոգի առնելով հետը, դէպ ի դուռը գնաց և խորտակեց զայն։

*** Քարօ կիրճին մէջ մղուած կռիւէն վերջ Անգլիացիք թիպէթական բանակեստղին մէջ չատ մը թուղթեր գտան։ Ամէնէն չահեկանն է Համաձայնութիւն մը զոր Լամաները կնքած են իրենց միջեւ մինչեւ վերջը դիմադրելու համար Անգլիացիներուն։ Կը խոստանան իրարու՝ կռուիլ իրենց պատիւին համար, մոռնալ իրենց գժտութիւնները սուտ չխօսիլ, խաղ չխաղալ եւ գողութիւն չընել։

*** Մայիս 9ին Թիպէթցիք կարգ մը գիւղեր գրաւեցին Անգլիացւոց եռեւը երկու մղոն հեռի, հաղորդակցութիւնները գոցելով։ Ծուղակ մը լարեցին թղթատարը տանող ուղիը ձիաւորներու համար։ Բայց անոնք ճիշդ ժամանակին հրացան պարպելով գնդապետ Պրէնտրը նոր զօրք ղրկեց իրենց ընկերներուն օգնութեան հասնելու համար։ Յետոյ մէկ ժամ տեւող կռիւ մը տեղի ունեցաւ։ Վերջապէս թղթատարը գնաց։ Անգլիացիներէն սպաննուեցան մէկ Սիքսի և երկու հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան։

ՄՐ. ՐՈՒԶՎԷԼԹԻ ՎԵՐԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ.— Հանրապետական կուսակցութեան պատուիրակներուն 742 քուէն ապահովուած է Ռուզվէլթի համար իբրեւ կուսակցական ընտրելի նախագահութեան։ Պատուիրակներուն ամբողջ թիւն է 988։

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ.—Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւոր Օգս.ի վերջերը պիտի այցելէ գերման կայսր Բօցտամի մէջ, ներկայ ըլլալու համար գերման բանակին մեծ ռազմափորձերուն։

ՊԱՅՄԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՈՃՐԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ.—Ռուս կառավարութիւնը Մարտ ամսուն սկիզբը հրաւէր կարդացած էր Տէրութեանց՝ միջազգային պայմանագրութիւն մը կնքել ոճրագործներուն և ցնորամիտներուն դէմ։ Ասոնք պիտի չընդունուին ո և է երկրի մէջ, իսկոյն պիտի յանձնուին իրենց պատկանեալ երկրին ոստիկանութեան։ Ամէն երկիրներու ոստիկանութիւնները իրարու պիտի իմացընեն կասկածելի անհատներուն բնակած տեղերը, գործը, եւն.։ Բոլոր Տէրութիւնք ընդունած են Ռուսիոյ առաջարկութիւնը։ Ֆրանսայի և Մեծն Բրիտանիոյ հաւանութիւնն ալ ապահովուած է։

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ԲԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ.—Կ'ըսուի թէ ի մօտոյ պաշտօնական պիտի ըլլայ Վատիկանի արտաքին գործոց նախարար կարտինալ Մէրրի տէլ Վալ, Ֆրանսայի դէմ ուղղած իր ծանօթ բողոքագրին անպատեհ քաղաքականութեան հետեւանօք։

ԲԱՆԱՄԱՅԻ կառավարութիւնը յայտարարութեամբ մը ծանոյց թէ Բանամայի ջրանցքը այսուհետեւ ամերիկեան տիրապետութեան ներքեւ կը գտնուի։ Ամերիկեան կառավարութիւնը այս առթիւ նոյն ջրանցքին հաշուէն մեծաչափ 3 միլիոն տոլարն ալ վճարեց Բանամայի կառավարութեան։

ԱՆԳԼԵՒԵՌՈՒՍԱԿԱՆ մերձեցման մը հաւանականութեան մասին մեծ յոյսեր կան Լոնտոնի, Բարիզի և Բեթերբսպուրկի մէջ։ Բեթերսպուրկի նորընտիր անգլիական դեսպան Սրբ Զարլզ Հարտինճի գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ այս մերձեցումը առաջ բերել երկու Տէրութեանց մէջ։

ՄԱՐՈՔՅԻ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐ լեռը հաներ են ամերիկեան քաղաքացի Մ. Բերտիքարիսը և իր փեսան։ Ամերիկեան կառավարութիւնը դիմում ըրած է Մարոքեան իշխանութեանց, որոնք փութոյ պնդութեամբ կը հաւածեն աւազակները։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԱՆՏԵՍՈՒԱԾ ԿՏԱԿ ՄԸ

Իբր անժխտելի իրողութիւն մը կարող ենք ըսել թէ, չատ անգամ այնքան դրամի չգոյութիւնը չէ որ մեր բարեսիրական ու կրթական գործերը երեսի վրայ թողլու պատճառ կը դառնայ, կամ զրկուած կը թողու զմեզ չատ մը կրթական և կրօնական հաստատութիւններ

կական՝ նոյնը կը գրեմ անա. 1. 780 օսմ. լիրա տուած եմ Վանցի Թէմալ-քիի վաճառական և ի Պոլիս իւր բնակութիւնը հաստատած Վարդան աղա Պապէկեանի, պայմանաւ որ ամէն ամիս մէն մի ոսկւոյ համար 20 փարա տոկոս հաշուէ և երբ ուզեմ ստանամ, որոյ համար մուրհակ տուած են ինձ ստորագրեալ Վարդան և եղբարք Պապէկեան, 1893 Յունվար 9 Կ. Պոլիս։

«2. 225 օսմ. լիրա տուած եմ բնիկ կարնեցի Պալլարեան Գաբրիէլ աղային որ բնակութիւն հաստատած է ի Տրապիզոն, պայմանաւ որ ամիս մէն մի ոսկւոյ համար 20 փարա տոկոս հաշուէ և երբ ուզեմ ստանամ, որոյ համար մուրհակ առած եմ ստորագրութեամբ և կնիքով 1888 Յունվար 6 ի Տրապիզոն։

«Վերոյիշեալ երկու գումարներ 1000 ոսկի կը կազմեմ Վանայ մէջ համեստ հիւանդանոց մը հիմնելու իմ յիշատակին. իսկ 5 ոսկին և տոկոսներ առայժմ իմ տրամադրութեան կը մնան որքան կենդանի եմ։

«3. Պապէկեան Մատթէոս աղային ալ տուած եմ 26 օսմ. լիրա, մէն մի ոսկւոյ համար ամիս 20 փարա տոկոսով և մուրհակ առած եմ. այս գումարն իւր տոկոսիւք կտակած եմ որ Վանայ Ոստանայ Զաղար Ս. Նշանայ վանքին մէջ Ս. Եղիշէի գերեզմանին վրայ գմբէթ մը և տապանագիր մը կառուցուի իմ անունս վրան գրելով։

4. Վան մեր տան մէջ եղած կրօնական գրքերս կը թողում եղբայրներուս, իսկ ի Տրապիզոն եղած կրօնական գրքերս Վարագայ վանուց, իսկ գոյքերս ծնող մօրս կը կտակեմ և եթէ մայրս ողջ չլինի, անոնց գինը ազքատաց։

Եզրակացութիւն. «Իբրեւ մահկանացու միշտ պատրաստ ըլլալով մեռնելու, իբրեւ Քրիստոսի պաշտօնեայ արթուն դտնուելու համար և իբր նպաստ մը ազգիս ընծայելու համար սոյն կտակագիրս գրեցի ի քաջառողջ վիճակի, յաւուրս քարոզչութեան Ս. Եկեղեցւոյ Բերայի»։

ՍՐՈՒԱՆԶՏԵԱՆ ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

1889 Յունվար 12 ի Կ. Պոլիս

Սրբազանին այս կտակագիրն 1893ին յանձնուած է Աշքեան Խորէն Պատրիարքին, որուն միջոցաւ կտակդրամն ալ խիստ ապահով տեղ մը դրուած է Բերայի կալուածոց Հոգաբարձութեան քով, ուր կը մնայ ցայսօր % 5 տոկոսով, ինչ որ 1500 ոսկիէն աւելի եղած է այժմ։

Այսպէս պատուաւոր կտակ մը ունենալէ ետք՝ երբ Վանայ մէջ Ազգ. Հիւանդանոց մը ունենալու պէտքը կը զգացուի, որուն չգոյութեան պատճառաւ, հիւանդ ընտանիքներ անդարման կը մնան չը գիտենք աւելի ցաւիլ թէ զարմանալ պէտք ենք մեր բռնած այս կերպ անփոյթ ու անգործնական ընթացքին վրայ։ Իսկապէս ոչ այս և ոչ այն կարող են բան մը արժէլ գործնականին մէջ, բայց միայն ձեռնհաս մարմնոց կողմանէ անյապաղ կտակին տրամադրութեանց գործադրութեանը սկսումը պիտի կրնայ վայելուչ և պատուաւոր քաւումը ըլլալ կարեւոր կտակի մը այսքան տարիներու մոռացութեան մը ենթարկելէ ետք։ Ինչո՞ւ չը նուիրագործենք մեծ եպիսկոպոսի մը մէկ իղձն՝ ինչո՞ւ չը կարեկցինք անկարող հիւանդներուն, որոնք համեստ հիւանդանոցի մը մէջ պիտի կարենային դեղ ու դարման գտնել. ինչ իրական արժէք կարող են ունենալ ապարդիւնապէս աւելցող այս կտակդրամի տոկոսները, երբ անոնց չնորհիւ, ոչ թէ 10 կամ 20, և ոչ իսկ միակ հիւանդ մը կրնայ ջրաւալ և բուժում գտնել։

Համեստ հիւանդանոց մը Վանայ մէջ կառուցանելու համար տրամադրելի պատրաստ գումար մը ունենալէ վերջ՝ չատ հեշտ է առանց ուրոյն հող գտնելու համար ծախս ընելու, պատշաճ դատուած եկեղեցապատկան հողի մը վրայ գէթ 25 մահճակալ պարունակող շէնք մը շինել այդ կտակդրամին մէկ մասովը և մնացածին տոկոսովն ալ յանուն Սրուանձտեան եպիսկոպոսին 20 հիւանդ պատսպարել ու դարմանել հետզհետէ։

Վանայ մէջ Ազգ. հիւանդանոց մը ունենալու անհրաժեշտութեան կարեւոր խնդիրն Ամեն. Ս. Պատրիարք հօր և ազգ. կեդրոնական վարչութեան լուրջ նկատողութեան յանձնելով, մանաւանդ Վանայ գաւառային վարչութեան՝ յուսածուփ կը սպասենք որ սոյն կարեւոր պէտքը լեցնելու համար հարկ եղած միջոցները ի դրած դնել բարեհաճին։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՊԱՐՍԻՑ ընդհանուր հիւպատոսը ընկերակցութեամբ, դեսպանատան Բ. թարգման Գրիգոր Խան Շամտանճեանի երէկ Պատրիարքարան գալով՝ Ս. Պատրիարք Հօր հետ տեսակցութիւն մը ունեցաւ ժամանակաւոր խնդրոյն առթիւ։

ՌՈՏՈՍԹՈՅԻ առաջ. փոխանորդ Տ. Մամբրէ քհ. Քիրազեան հրաժարած է իր պաշտօնէն և իր տեղ ուրիշ առաջնորդ մը կարգուիլը խնդրած է։

ՊԱՆՏԵՄԱՑ Պալը-Քէսիրի առաջնորդ Տ. Թաթուլ վրդ. Դուրեան երէկ մայրաքաղաքս եկաւ վիճակային ինչ ինչ գործերու կարգադրման համար։

ՊԱԼԱԹԻ Թաղ. Խորհուրդը Էտիրնէ Գաբուի գերեզմանատան որմնափակութեան հաշիւը ղրկած է Պատրիարքարան, որմէ կը տեղեկանանք թէ շինութեան ծախք գացած է 86,131 ղրուշ։ Ասոր փոխարէն նուէրներէ և զանազան հասոյթներէ գոյացած է 64,128 ղրշ., իսկ մնացեալ բացը, 22,003 ղրշ.ը, Թաղ. Խորհուրդը յաջողած է գոցել տոկոսաւոր և անտոկոս փոխառութիւններով և հետզհետէ վճարելով։ Թաղ. Խորհուրդը իր այս նամակին մէջ շնորհակալութիւն յայտնած է նաև Ս. Պատրիարք հօր, ինչպէս նաև ազնիւ նուիրատու ազգայիններուն։

ԳՈՒՐՈՒՋԻՇՄԷԻ Թաղ. Խորհրդոյ անդամներէն Խաչիկ էֆ. Դէորգեան իր հրաժարականը ղրկած է Պատրիարքարան նոյն խորհրդոյ անդամակցութենէն։

ԳՐՈՒԱՆ էր թէ հանգուցեալ Յարութ Սերոբէի գերեզմանաքարը գողցուած է Պալըգլուի գերեզմանատունէն։ Սամաթիոյ մըխթար Միհրան էֆ. քընութիւն կատարելով տեղւոյն վրայ, կը հաստատէ թէ տապանաքարը իր տեղն է, և սխալ է կանխապէս ծանուցուած լուրը։

ՌՈՏՈՍԹՈՅԵՆ կը գրեն.—Վիճակիս Գաւառ. Ժողովը մայիս 9ին գումարուելով նախագահութեամբ առաջ. փոխանորդ Տ. Մամբրէ քհ.ի՝ զբաղեցաւ վիճակներու միացման (Ռատոսթոյ և Էտիրնէ) խնդրով։ Ինչպէս նաև որոշեց Պատ. Փոխանորդ մը խնդրել Պատրիարքարանէն։ Ժողովը նկատելով նաև որ Տ. Մամբրէ քհ. առաջն. փոխանորդ ընտրուած է Տ. Ներսէս եպ.ի առաջնորդութեան օրով և որ Ն. Սրբազնութեան հրաժարելովը փոխանորդութեան պաշտօնէ կը դադրի ինքնին, հրաժարեցուց զայն և անոր տեղ առժամեայ առաջ. փոխանորդ կարգեց Տ. Գարեգին Ա. քհ. Երամեանը։

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ երէկ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Տ. Գրիգորիս Արք.ի։ Ներկայ էին Տ. Վահրամ Արք. Տ. Գաբրիէլ Եպս., և Սեթեան Աւագ քհնյ.։

1.—Օրթագիւղի աւագերէց Տ. Սահակ Աքհ. Տէր Սարգսեան «Աստուած և Բնութիւն կամ Ս. Գիրք և կենդանաբանութիւն» անուն ձեռագիր գործը ներկայացուցած էր կրօն. Ժողովին վաւերացուելու համար։ Ժողովը այդ աշխատութիւնը յանձնեց ատենապետ Սրբազանին քննութեան։

2.—Ժողովը Տրապիզոնի առաջնորդութեան համար եռանուն ցանկ մը պատրաստեց հետեւեալ եկեղեցականներէն. — Տ. Վահան Ծ. վրդ. Յակոբեան, Տ. Մկրտիչ Ծ. վրդ. Աղաւնունի, և Տ. Թաթուլ Ծ. վրդ. Դուրեան։ Նոյնպէս Արաբկիրի և Ակնայ միացեալ վիճակներու առաջնորդութեան համար ալ եռանուն ցանկ մը պատրաստեց. Տ. Տաճատ Ծ. վրդ. Ոսկանեանէ, Տ. Եղնիկ վրդ. Պապաեանէ և Տ. Վահան վրդ. Քէչէճեանէ բաղկացեալ և որոշեց ներկայել Խառն Ժողովոյ։

3.—Պիլէճիկի առաջնորդ Տ. Մովսէս եպս. մէկ ամսուան արձակուրդով Պոլիս գալ կը խնդրէր. Ժողովը որոշեց Խառն Ժողովոյ նկատողութեան յանձնել։

ՈՒՍՈՒՑՉԱՑ օգնութեան Մնտուկի Յանձնաժողովը երէկ գումարուեցաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ և ըզբաղեցաւ Օգն. Մնտուկին վերաբերեալ ինչ ինչ խնդիրներով և այս մասին խորհրդակցութիւններ կատարեց։

ՊՐՈՒՍԱՑԻ մէջ կիրակի օր Առաջն. Փոխանորդ հայր սուրբին նախագահութեամբ կատարուեցաւ Թաղ. Խորհուրդի ընտրութիւնը. առաւելագոյն քուէով թաղական ընտրուեցան, Տեարք՝ Յակոբեան Թէոսեան, Պողոս Պալասանեան, Գառնիկ Շիշմանեան, Զարեհ Դէորգեան, Դէորգ Պարսամեան, Գրիգոր Սէթեան և Մաքսուտ Ֆէրմանեան։

ԱՂՋԿՆՑՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ. — Իգտամ հետեւեալը կը գրէ.—

«Նշան Թաշիի Հայ հասարակութիւնը աղջկանց յատուկ վարժարան չունենալով, Պատրիարքարանը խնդրեց ձեռնհաս պաշտօնարանէն գիշերօթիկ և ցորեկեայ աղջկանց նախապատրաստական վարժարան մը հաստատել Բանկալթի, Պէօյիւքտէրէ ճատտէսի 49 թիւ տան մէջ։ Ձեռնհաս պաշտօնարանը նկատելով որ այդ շէնքը յարմար է, գրեց կրթական նախարարութեան պէտք եղածը գործադրել»։

Մեր պաշտօնակիցին ակնարկածը մեր կարծիքով ազգային վարժարան մը չէ այլ մասնաւոր վարժարան մը։

ԱՏԱԲԱՁԱՐԻ Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ ի նպաստ Հիւանդանոցին շրջաբերած պնակին մէկ տարուան հասոյթը եղող 3415 ղրշ.ը Թաղին Թաղ. Խորհուրդը Վիճակին Սրբազան առաջնորդին յանձնած ըլլալով, Ն. Սրբազնութեան կողմէ ղրկուած է Ապէ. Հիսանդանոցի Հոգաբարձութեան։ Հոգաբարձութիւնը այս առթիւ իր շնորհակալիքը կը յայտնէ թէ՝ տեղւոյն բարեսէր ազգայիններու և Պատ. Թաղ. Խորհուրդին և թէ մասնաւորապէս Հիւանդանոցի պնակին դանձապետ կարգուած Մովսէս էֆ. Պալմանեանի որ ջանագիր գտնուած է այս հասոյթին արդիւնաւորման։

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ԿԱՆԿԱՌՆԵՐԸ

Սրբանոցի Բերայի և Պոլսոյ ճիւղերը կապուած են 6000 հատ կանկառ գնելու, նոյնպէս Պոլիս Սուլթան Համամ, Բասիմ Բաչա խանին դէմ գտնուած ճաշարանապետ Արամ էֆ. Եսիկեան 2000 հատ։

4400 հատ Նախորդէն ապառած
3000 հատ Գաղաթիւղէ խնդրանք
3000 հատ Սկիւտարէ »
3000 հատ Բերայէ »
2000 հատ Արամ էֆ. Եսիկեանէ
6000 հատ Սրբանոցէ

21,000 ընդամէնը։

Սկիւտարի մէջ կանկառ գնել փափաքողները պէտք է դիմեն կամ Իճառիյէ Նպարավաճառ Արմենակ էֆ. Երլանճեանի և կամ Սէլամիյէ մսավաճառ Կարապետ էֆ. Պէշիրեանի։

Ցոյս ունինք որ եղած խնդրանքներուն լիակատար գոհացում տանք այսօր։

(Կճիհ)

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՐԱՊԵՏ ԷՖ. ՏԷՐՈՒՆԵԱՆԻ

Երէկ առաւօտ ժամը 2ին, Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ հանդեսաւոր պարզութեամբ մը տեղի ունեցաւ յուղարկաւորութեան հանդէսը Կարապետ էֆ. Տէրունեանի որ կնքած էր իր մահկանացուն Պրիւքսէլի մէջ, Ապրիլ 3ին, և որուն մարմինը փոխադրուած էր Պոլիս քանի մը օր առաջ։

Ընկուղենիէ չքեղ դագաղը բազմաթիւ ծաղկեպսակներով զարդարուն դրուած էր չքեղ մահաբեմի մը վրայ և տաճարը ամբողջ լոյսերու մէջ կը շողար։

Մեռելական հանդէսին կը նախագահէին Բերայի քարոզիչ Դիմաքսեան Տ. Հմայեակ և Կրօն. Ժողովոյ ատենապետ Յովհաննէսեան Տ. Գրիգորիս Սրբազանները, իրենց չուրջն ունենալով Տ. Տ. Աբարդեան Գրիգոր, Մարգարեան Տիրայր, Գարագաշեան Մարկոս, և Պատրիարքարանի Վահան վարդապետները և բազմաթիւ քահանաներ։

Տան կարգը առտուն կանուխ կատարուած ըլլալով արդէն, եկեղեցական կարգը կատարուեցաւ որոշեալ ժամուն ներդաշնակ արարողութեամբ։

Ընտրելագոյն բազմութիւն մը խրատնած էր տաճարին մէջ, ուր կը նշմարուէին ի մէջ այլոց Սէֆէրեան Նշան, Մամիկոնեան Միքայէլ, Դարամանեան Յարութիւն, Շահպազ Եղիա, Թօքատեան Տիգրան, Մանուկեան Տիգրան, Էվրէնեան Գրիգոր, Թահթապրուն Կարապետ, Աստարճեան Ստեփան, Խորասանճեան Կարապետ, Ինճիճեան Յարութիւն, Ասատուր Հրանդ, Փանոսեան Աղեքսանդր, Սիմոնոֆ Սարգիս, Թոգատլեան Մկրտիչ, Սէֆէրեան Կարապետ, Կեսարեան Միհրան, Նշան և Թումիկ, Սէթեան Հեթում, Տօքթ. Ղազարոսեան, Տօքթ. Գանձեան, Տքթ. Գաբամաճի, Տօքթ. Պէկեան, Տօքթ. Էլմասեան, Տօքթ. Նաֆիլեան փաշա, Թաշճեան Սարգիս, Փափազեան Լեւոն պէյ, Մուրատեան Միհրան, Մոլտավաք Գարեգին, Զաուքճեան Ստեփան, Մ. Մօլճօ, Մ. Ժիրօ, Տէմիրճեան Գէորգ, Հարէնց Մաքսուտ, Բարաղամեան Տիգրան, Ֆնտգլեան եղբարք, Շահպազ Մաքսուտ, Մեզպուրեան Մկրտիչ, Ղազարոսեան Խաչիկ, Պապեան Յակոբ, Մկրեան Միսաք, Թընկիր Սիմոն, Համբիկեան Նազարէթ, Տէր-Ներսէսեան Միհրան, և Մէրեէմգուլի Երուանդ էֆէնտիները, ինչպէս նաեւ ուրիշ բազմաթիւ Հայ և օտարազգի անձնաւորութիւններ։

Եկեղեցական արարողութիւններէն յետոյ թափօր կազմուեցաւ և դագաղը առաջնորդուեցաւ եկեղեցիին եռուի դուռը ուր ներկաները իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին հանգուցեալին վշտակիր եղբայրներուն Յովհաննէս և Թագւոր էֆէնտիներուն և պարագաներուն։

Յետոյ դագաղը շքեղ մեռելակառքի մը մէջ դրուելով տարուեցաւ Շիշլիի Ազգ. գերեզմանատունը ուր ամփոփուեցաւ հանգուցեալը Տէրունեանց դամբարանին մէջ։

Հոն վերջին արարողութիւնները կատարեցին Պարտիզակցի Տ. Վահան վրդ. Տէր-Մինասեան, Տ. Յովհ. Ա. քհնյ. Մկրեան և Տ. Յակոբոս ու Խորէն քահանաները։

Տէրունեան եղբարք խորապէս զգածուած անհետացեալին համար իրենց եղբօր որ Տէրունեան ընտանեաց հայրը եղած և զոհողութիւններու մարմնացումը մը հանդիսացած էր, հոն եւս ընդունեցին համակիրներու և բարեկամներու անկեղծ ցաւակցութիւնները։

⁂ Մանզումէ եւս իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէրունեան եղբարց այս տխուր առթիւ։

Տէրունեան ընտանիքը իր խորին շնորհակալիքը կը յայտնէ ամէն անոնց որոնք ներկայ դտնուելով ողբացեալ կարապետ էֆ. Տէրունեանի յուզարկաւորութեան, իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

24 Մայիս 1904

Ֆրանս. 3% Français)	97 02
Բէյի (Tab. Turcs)	364 —
Օսմ. Միացեալ (R. Nv. Unif.)	83 40
Սրկաթուղի (Lots Turcs)	122 —
Պանք Օթթ. (Banque Ott.)	579 —
Թրանսվալ (Transvaal)	116 —

ՊԱՐԶ ԽՕՍՔԵՐ

ՎԿԱՅԱԳՐԻՆ ՎԿԱՅԱԳԻՐԸ

Մեր մէջ դժբախտաբար ըստ արժանւոյն ըմբռնուած չէ վկայագրի մը նուիրականութիւնը։ Մեր քահանաները երբեմն անգիտակցաբար բայց յաճախ գիտակցօրէն կ'ստորագրեն այնպիսի տողեր որոնց ճշմարտութեանը ամէնէն առաջ իրենք չեն հաւատար։ Անցած օր Աղքատախնամի անդամ մը կը գանգատէր որ քահանաներու վկայագրերով իրենց կը ներկայանան այնպիսի անձեր որոնք ամենուին արժանի չեն հանրային կարեկցութիւնը վայելելու։ Ս. Պատրիարքն ալ, Համբարձման օրը, Հիւանդանոցի սեղանին վրայ խօսած ատեն, շեշտեց այս պարագան և տրամիտ ակնարկութիւններ ըրաւ քահանաներէ և Թաղ. Խորհուրդներէ ոմանց հաճոյակատարութեան վրայ՝ վկայագիր տալու գործին մէջ։ Կարեւոր խնդիր մըն է սակայն։ Քահանաներուն տուած վկայագրերը՝ թաղեցիի մը կարօտ վիճակն հաստատող՝ այսօր իրենց արժէքը կորսնցուցած են, և բարեսիրական մարմիններ ու հաստատութիւններ ստիպուած են չատ անգամ հաւատ չընծայել տրուած վկայութեան, այլ իրենք իրենց միջոցներով ստուգել ներկայացող աղքատին կամ հիւանդին վիճակը։ Վկայագրին վկայագիրը չէ՞ ասս։

ՍԻՄԷՈՆ ՇԵՐՈՒՆԻ

ՐԷՍՄԻ

ԹԷՎՃԻՀԱՔ

Հիւանը խրամէթինէ մէկպնի Ղալաթա Բօսֆանէնէի մէքեմիքը վարիտէ պաշ մէմուրը Բարունակ էֆէնտիյէ բիւրպէի Սալիսէ թէվճիհ պույրուլմուշ տրը։

ՆԵՐՔԻՆ

ԿԱՑՍ. ՀԵՌԱԳԻՐ. — Ռումանիոյ ազգ. տօնին և Բարոլ թագաւորին գահակալութեան 38րդ տարեդարձին առթիւ, Վեհ. Սուլթանը շնորհաւորական հեռագիր մը ղրկեց։ Բարոլ թագաւոր փոխադարձ հեռագիրով շնորհակալութիւն յայտնեց։

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԸ.— Աւստրիական դեսպան պառօն տը Բալիէէ որ Վիէննա կը գտնուէր, երէկ Պոլիս դարձաւ արեւելեան ճեպընթացով։ Կայարան գացած էին դեսպանատան և հիւպատոսարանի պաշտօնեաները։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ դեսպան Մր. Լէյման, որ պատոյով Պրուսա գացած էր, Պոլիս դարձաւ։

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ. — Ամերիկայի Բրամբ նաւարանին ներկայացուցիչ զօր. Վիլեամս և Անգլիոյ Արմսթրոնկ նաւարանին ներկայացուցիչը տեսակցութիւններ ունեցան Ծովային Նախարար Ճէլալ փաշայի հետ, շինուելիք մարտանաւերու մասին։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԸ. — Մ. Քոնթանի մեկնումի լուրը կանխահաս է։ Դեսպանը մտադիր է Յուլիս 14ի տօնը Պոլիս կատարել։

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ.— Ռատիկանութիւնը Դատական Նախարարութեան մատոյց ցանկը այն 99 բանտարկեալներուն, որոնք ազատ պիտի արձակուին Մէվլուտի տօնին առթիւ։

ՊՈՒԼԿԱՐԱՑ պաշտպան սուրբերուն Ս. Սիրիլի և Մէթոտիոսի տօներուն առթիւ, երէկ Էկզարքը մասնաւոր ապարողութիւն մը կատարեց պուլկարական Սէնթ-Սթէֆան եկեղեցիին մէջ։ Ներկայ էին դրագնակատար Մ. Նաչէվիչ և պաշտօնէութիւնը։

ՍԱՄՍՈՆԻ բանտը պիտի վերաշինուի։

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ՆԱՀԱՆԴՆԵՐԸ.—Ռումէլիի զօրաց ձմրան պիտոյքներուն համար հանգանակութեան գումարը հասաւ 1,532,099 ղրշ.ի։

Պուլկար աւազակներէ արկածեալներուն ի նպաստ գումարն ալ հասաւ 1,044,448½ ղրշ.ի։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ԻՍԼԱՄՆԵՐԸ.—Հայտէրապատի Օսմ. հիւպատոսը տեղեկացուց Բ. Դրան թէ, տեղւոյն իսլամ երեւելիները խնդրած են իրմէ իրենց զաւակները ընդունիլ Պոլսոյ պետական վարժարաններուն մէջ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՌՈՒՄԷՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ.—Ռումէն կառավարութիւնը Թուրքիոյ ռումանական վարժարաններուն և եկեղեցիներուն 1904-905 շրջանին համար 400,000 ֆր.ի գումար մը յատկացուցած է ելմտացոյցին մէջ։ Այս դպրոցներուն և եկեղեցիներուն գրեթէ ամբողջութիւնը կը գտնուի Ռումէլիի մասին մէջ։

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ. — Յունաց Պատրիարքարանին Սինոդը զրաղեցաւ երկար ատենէ ի վեր մէկ կողմ ձգուած Կիպրոսի արքեպիսկոպոսին ընտրութեան խնդրովը։ Քննութեան համար հոն պիտի ղրկուի օրինագէտ Մ. Աքալղուլինոը։

ՄԱՀ.—Ափր. Տրիպոլսոյ Նախորդ կուսակալ Հիւսէյին էֆէնտի, որ Պոլիս կուգար, Սելանիկի առջեւ մեռեր է շոգենաւին մէջ։ Արդէն հիւանդ էր և դարմանուելու կուգար։ Մարմինը այսօր Պոլիս կը բերուի.

ՁԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ. — Կայս. Իրատէ մը հրամայեց չաբաթը երկու անգամ մատուն տալ զինուորներուն։

ՆՈՒԱԶՈՒՐԴ.— Հիճազի երկաթուղիին բարձր յանձնաժողովը նուազուրդի կը դնէ մնացեալ 10000 թօնս «Թրաֆէրս»։ Նուազուրդը տեղի պիտի ունենայ մայիս 18/31ին։ Պայմաններուն և մանրամասնութեանց մասին դիմել Նաֆպայի մասնագիտական դիւանին։

— Նաֆպայի Նուազուրդի յանձնաժողովը կը ծանուցանէ թէ, Էնկիւրիի նահանգին մէջ, Գէզբլ Բրմաքի վրայ ձգուելիք մնացեալ կամուրջին նուազուրդը երկարաձգուած է մինչեւ 20 մայիս։

ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏԵԻ վարչութեան տնօրէն կոմս մ'Արնու երէկ Պոլիս դարձաւ Եւրոպայէ։

ՀՆՈՒԹԻՒՆ.— Իզմիրէն Արտէմիսի ջերմուկները տանող ճամբուն վրայ միակուռ քարէ հին գերեզմանաքար մը գտնուեր է 2 մէթր երկայնութեամբ։ Մէջէն մարդու երկու գանկ և կմախքներ գտնուած են, սակայն ձեռք դպչելուն պէս ամէնքն ալ փշրուեցեր են։ Գերեզմանաքարին մօտ կային հողէ երկու ամաններ։

ՀԱՆՐ.—Ուշաքի մէջ երեւան հանուած կարմիր ներկի հանքերը, որոնք ցարդ անդործածելի մնացած են, պիտի չահագործուին կայս. Անձն. Դանձուն կողմէ։

ԴԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ. — Բերայի Յունաց Սիլլոգոսին գեղարուեստական ցուցահանդէսը բացուեցաւ։ Այցելեցին հեղէն դեսպան Մ. Կրիբարիս, քաղաքապետ Բրսվան փաշա, Կայս. Թանգարանին անօրէն Համտի պէյ և ուրիշներ։

ՎԻԵԹՈՐԻԱ ՏՐ. ՊԵՐԼԷՆ ապահովագրական ընկերութիւնը Պերլինի մէջ ի մտոյ պիտի սկսի հրդեհի ճիւղին վրայ ալ գործառնութիւններ կատարել։ Կը յուսանք թէ այս ճիւղին վրայ հոս ալ ընդարձակ գործառնութիւններ պիտի ըլլան, որուն համար կը խնդացինք Վիքթորիայի Պոլսոյ ներկայացուցչին՝ Միհրան Սիհեմ էֆ. Գալֆեանի։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՐԴԵՀ.—Առջի գիշեր հրդեհ ծագեցաւ Անատոլու Հիսար, Օթաք Թէփեսի, Ճէմիլ պէյի և Բէսքին աղայի այգիին մէջի տաղաւարէն, որ այրեցաւ։

—Բավալայէն կը գրեն թէ մեծ հրդեհ մը ծագած է մայիս 8ին, քաղաքին չուկային մէջ։ Մեծ խան մը և 12 խանութներ հրոյ ճարակ եղան։ Հրդեհը սկսաւ խանութէ մը որ միայն ապահովագրուած էր 300 ոսկի։ Միւսները ամէնքն ալ վնաս են։

—Հրդեհի սկզբնաւորութիւն մըն ալ տեղի ունեցաւ առջի ցորեկ, Սկիւտարի Նաւամատոյցին մօտ, Նպարավաճառ Վասիլի խանութէն։ Վասիլ բոցերը մարելու աշխատած ատեն ձեռքերն ու երեսը այրեց։

ԾՈՎԻ ԱՐԿԱԾ.—Ափր. Տրիպոլսէն կը տեղեկացնեն թէ անցեալ ուրբաթ հանկէց Հօմս մեկնած մեծ նաւ մը ճամբան չրջեր է։ 22 ճամբորդներէն 15ը ազատուեր են, իսկ միւս 7ը, որոնց կը դեռատի աղջիկներ, խեղդուեր են։

ԳՆՉՈՒՆԵՐՈՒ ԿՈՒԻ.—Առջի իրիկուն Ոսկեղջիւր, Սիլահտար Աղայի մօտ պարապ գետնի մը մէջ Սուլը Գուլէի Գնչուներէն Թահսին, Շահին և Ահմէտ կռիւ բռնուեցան գինովութեան հետեւանքով։ Շահին և Ահմէտ դաշոյններ քաշելով Թահսինը երեք տեղէն ծանրապէս վիրաւորեցին։ Ոճրագործները փախան, իսկ վիրաւորը հիւանդանոց տարուեցաւ. յայտարարեց թէ կռիւը կնոջ վերաբերեալ խնդիրէ մը ծագում առած էր։

ԲԵՐԱՅԻ ՍԻՐՔԸ

(CIRQUE DE PÉRA)

ԱՅՍ ԴԻՇԵՐՈՒԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Բերայի Սիրքը այս գիշեր հանդիսավայրը պիտի ըլլայ բացառիկ և արուագոյ կարգի ներկայացման մը, զոր վերջին անգամ պիտի տայ Մայէրոնիի ա'յնքան գնահատուած խումբը։ Խաղը խումբին բոլոր արուեստագէտներուն ի նպաստ ըլլալով, ասոնք նոր անակնկալներ և սիրուն նորութիւններ պիտի ընծայեն հանրութեան, որ միշտ գոհ մեկնած է վարիէթէի այս թատերախումբէն։

---

80 ՂՐՈՒՇ ՇԱԲԱԹԱԿԱՆՈՎ

Գործունեայ ու պատուաւոր երիտասարդ մը որ քաջ տեղեակ է Տաճկ. և Հայերէնի, ու կը հասկնայ նաև Ֆրանսերէն լեզուն, կը փափաքի պաշտօն ստանձնել 80 ղրշ. շաբաթականով։ Պատուաւոր երաշխաւորութիւն. դիմել Խմբագրատուն։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Երկ գիշեր ուշ ատեն հեռագրական գործակալութենից կողմէ մեզ հաղորդուած են հետեւեալ հեռագիրները.—

ԲԱՐԻԶ, 24 Մայիս.—Կ'ըսուի թէ Վլատիվոսթոքի նաւաքաժինը զրաւեր է ճաքոնական երեք յածանաւեր որոնք Շիլիէն գնուած էին։

ԼՈՆՏՈՆ.—Ճաքոնի կառավարութիւնը որոշեց ներքին նոր փոխառութիւն մը կնքել 250 միլիոն ֆրանքի։

ԲԱՐԻԶ.—Բեթերսպուրկէ կը հեռագրուի թէ, Մանչուրիոյ մէջ չինական Վարչութեան պետերը կ'սկսին թշնամական ընթացք մը յայտնել ռուսերուն։

—Բեթերսպուրկէն կը հեռագրեն թէ, զօր. Քուրոքաթքին հիմա իր հրամանին տակ ունի 130,000 զօրք, որոնք հաւաքուած և պատնիշուած են Թայի-Ցէ-Հոյի եաին։

"ՄԱՆԶՈՒՄԷ„Ի ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱԺԻՆԸ

ՄԱՀ

ՏԿ. ԱՂԱՒՆԻ ԷՊՍԷՐՃԵԱՆ, Սկիւտար.— Ցուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ ժամը 6ին։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

11/24 Մայիս 1904

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	90.22
Ամէնէն բարձր գինը	90.30
» վար գինը	90.16

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ ֆր.	120.62
Երէկուան բարձր գինը	121.—
» վար »	120.62
Ռուսական	89.50
Ճաքոնական	72.25
Քարափ	507.
Քրէտի Ֆոնսիէ Էմիրսիէն Ա	282.
» » » Բ	267.50
Պանք Նաս. Կրէս.	431.50
Թրամվայի Բաժնեթուղթ	5.80
Ռէժիի պարտաթուղթ Ֆրանք	365.—
Անատոլ. Երկ. բամնեթ. Ա.Ո.	11.80
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ. Լ. Օ.	4.55

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Օսմ. ոսկին 100 ղշ.էն	ղշ. փր.
Մէճիտիյէ արծաթ	108.11
Անգլիական ոսկի	110.—
Ֆրանսական ոսկի	87.22
Քրիմից	51.04
Նոր մէճիտիյէ	103.30
Բօլ	90.15
Բուպլի Թղթադրամ	8.64
Լոնտոն 3 ամիս	110.35
Բարիզ »	22.65

ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆ

4 ՍԵՆԵԱԿ, ԴԵՂԵՑԻԿ ԽՈՀԱՆՈՑ ԵՒ ՊԱՐՏԷԶ

ՀԻԱՆԱԼԻ ՏԵՍԱՐԱՆ

ԲԱՆԿԱԼԹԻ ՓՈՂՈՑ

Դիմել հուչակաւոր ԲԱՌԷ վանառատան

ՀԵՌ ԲՍԲԱ

3—10

թեամբ գանձած է Պոլսոյ վաճառականէն։ Գործարանին ներկայացուցիչը կ'ուզէր թէ շատ մը ապրանքներ կան, որոնք արտադրավայրէն աւելի պակաս գինով կը ծախսուին Պոլսոյ մէջ։

Մենք չենք կրնար երաշխաւորել Պոլսոյ մէջ վաճառական մը, որ այդքան միամիտ ըլլայ, և իր հոգիովն ու ինչքովը յօժարակամ ծառայէ օտար գործարանատէրի մը։ Ամէն մարդ իր հաշիւը ունի և գործի մարդ մը որ, շարունակ երեսուն տարի միեւնոյն ուղղութեամբ կ'գործէ տարեկան այսչափ ոսկի վնաս ընելով և չկործանիր, ի հարկէ շահ մը ունի, եթէ ոչ ուղղակի՝ գոնէ անուղղակի, զոր թերեւս չէ կրցած նշմարել գործարանին խորթափանց ներկայացուցիչը։ Բայց ի՛նչ որ ալ ըլլայ, մրցումը անհամար զոհողութիւններով ստացուած է։ Անիկա յառաջդիմութեան մտրակը, գիւտերու խթանը, կարօտին սփոփանքն է և եթէ երբեք գտնուին անհատներ որոնք մրցման պատճառաւ կը վնասուին, կամ վաճառականներ որոնք կը սնանկանան, անոնց վիճակը բոլորովին զուրկ է նշանակութենէ, եթէ բաղդատուի մրցումին հանրութեան մատուցած ծառայութեան հետ։ Գուցէ ոմանք առարկեն թէ վաճառական մը եթէ իր ծախած ապրանքէն փոխանակ 5-10% օրինաւոր շահ մը ընելու, իր արհեստակցին հետ մրցի ու 1-2% շահի կամ բնաւ չշահի, այդ պզտիկ տարբերութենէն ինչ կրնայ շահիլ տպառողը և ինչ օգուտ կ'ըլլայ հանրութեան։ Այդ վաճառականը կը փճանայ, առանց մէկու մը օգտակար ըլլալու։ Առարկութիւնը թէեւ շատ ճիշտ կը թուի, սակայն բոլորովին հակառակն է։ Եթէ սկզբունքով մրցումը վերնայ առեւտրական գործառնութիւններէն ու ամէն մարդ իր չնչած կամ ծախած ապրանքին վրայ 5-10% շահ մը ընէ, կամ արդէն ըրած շահին վրայ նոյնքան մը աւելցնէ, գիտէ՞ք թէ ո՛ւր կ'ելնէ ապրանքին գինը։ Ապրանքի մը՝ որ առնուազն տասը, քսան մարդոց ձեռքէն կ'անցնի՝ գինը կը կրկնապատկուի, կ'եռապատկուի և ինչ որ ամէնէն կարեւորն է, նոյն համեմատութեամբ կը շատնայ նուազի սպառողներուն թիւը։ Բացարձակ ճշմարտութիւն մ'է թէ ապրանքի մը գինը սպառողներու թիւին հետ խոտորակ կը համեմատի և ո՛րքան ապրանքի մը գինն իջնէ, նոյնքան կը շատնայ սպառողներու թիւը, և ո՛րքան բարձրանայ ապրանքին գինը, նո՛յն համեմատութեամբ կը պակսի զայն սպառողներուն թիւը։ Եւ երբ կը մտածենք թէ կան շատեր, որոնք մրցման պատճառաւ ինկած գիներով իսկ չեն կրնար իրենց անմիջական պէտքերը հոգալ ու կը զրկուին, ինչպէս չենք ուրախանար երբ կը տեսնենք մեր հրապարակի վրայ վաճառականաց մղած կատաղի մրցումը և առօրեայ պէտքերու անհրաժեշտ ապրանքներու արտադրավայրերուն շատնալը։ Շատ մը ապրանքներ կան որոնց վայելումը հարուստներուն միայն սեփական է, և աղքատը մրցումէն զատ յոյս մը չունի՝ այդ ապրանքները գործածել կարենալու համար։

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՄՈՒՌԷՆ՝ ԹՈՒՂԹ

Ահա թուղթի համար ձրի ու միանգամայն անման նախանձ մը, որ թէև ամէն երկրի յատուկ չէ, սակայն անսպառ քանակութեամբ կը գտնուի Շուէյտ նորվէկիոյ մէջ, ուր արդէն սկսած են օգտուիլ անկէ։ Թարմ մամուռէն (եսսուն) թուղթ չի շինուիր, այլ հողին վրայ տարիներով դիզուած ու հինցած, մէկ ոտք բարձրութեամբ խաւ կազած ու կիսովին տարբաղադրուած մամուռէն կը շինեն ընտիր թուղթ մը, որ կրնայ մրցիլ ուրիշ ո՛և է նիւթէ շինուած թուղթի հետ։

Սթոքոլմի հրապարակը բերուեցան այդ մամուռէն շինուած թուղթերու ու խաւաքարտի նմոյշներ, և զարմանօք տեսնուեցաւ որ երկու սանդիմէթր թանձրութիւն ունեցող խաւաքարտի թերթեր փայտէ աւելի դիմացկուն էին ու անկէ աւելի լաւ կարելի էր յղկել ու ներկել։ Կը կարծուի թէ այս ապրանքը պիտի կրնայ շատ պարագաներու մէջ փայտին գործը տեսնել, որովհետեւ փայտին ամէն առաւելութիւններն ունենալով հանգերձ, անոր թերութիւնները չունի, չի ծռիր, չի ճաթիր, որով պէտք կրնան չունենալ ամուր ապակեփեղկեր, դուռներ և ուրիշ ատաղձէ գործեր։

Շուէտի մէջ մամուռի ընդարձակ դաշտեր կան, որոնց միոյն մօտը հաստատուած է գործարան մը և այդ ձրի, անպէտ նիւթէն կը շինէ թուղթի ու խաւաքարտի ամենաընտիր տեսակներ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ

ԳԻՆԵՐԸ ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՆ

Ապրիլ ամսոյ մէջ բամբակի գինը 7.70էն մինչեւ 7.30ի իջաւ, հիմա 7.42 է և միշտ փոփոխական։ Բամբակի այս կելեւէյները ամենեւին փոփոխութիւն ըրած չեն սակայն մանիֆաթուրայի գիներուն վրայ որոնք միշտ բարձրանալու հակամէտ են։ Բամբակի սբեհիլասիօնը շատ խոշոր ձեռքերու մէջ գտնուելով, չի յուսացուիր որ մինչեւ յառաջիկայ Նոյմ., Դեկտ., մեծակշիռ մը կրեն գիները։ Նոյն իսկ սա հաւատքը կայ թէ մինչեւ այն ատեն 7 բէնայէն պակաս պիտի չըլլայ։ Այս համոզումն և ընթացիկ տեսակներու վրայ արուած անբաւականաչափ orshնները արդարացում մը կը նկատուին վաճառականներուն համար որոնք, առիթէն օգտուելով, կը փորձեն բամբակին գինէն քիչ մըն ալ բարձր գիներ դնել իրենց ապրանքներուն։

Ապրիլի մէջ մեր հրապարակին վրայ գրէթէ դործ չեղաւ։ Ոչ ճամբորդ կար ոչ ապապրանք։ Կը յուսացուի որ Մայիսի մէջ քիչ մը գործ ըլլայ, որովհետեւ գաւառներէն եկած տեղեկութիւններ քիչ մը ոգեւորութիւն ցոյց կուտան տեղային առեւտրական գործերու մէջ, մանաւանդ որ արտաքսելի ապրանքներուն վաճառումն ըսկսած է ձեռնտու գիներով։ Դիւաւառներու մէջ Ապրիլի անձրեւները կանոնաւորապէս տեղացին։ Հունձքերը շատ լաւ վիճակ ունին և կը խոստանան գոհացուցիչ արդիւնք մը տալ յառաջիկայ աշնան։ Աւելորդ չէ ըսել որ հունձքերու այս առատութեան պատճառաւ մանիֆաթուրայի խնդրանքը պիտի շատնայ։ Միայն թէ մատուցումը պիտի չհամապատասխանէ խնդրանքին։ Պոլսոյ վաճառականները պէտք եղածին չափ ապսպրանք չունին, orshնս ալ տուած չեն, որով կ'սարսպուին թէ՝ ապրանքին գիներն աւելցնել և թէ երեք ծրար ուզողին մէկ ծրար տալ։ Այս երեւոյթը զգալի է մանաւանդ ընթացիկ վար տեսակներուն վրայ, ինչպէս սպիտաթ, տիւզ ալ, խասա, խամ, ամերիքանէ, սավաչպուր, մերմեր շահի, եւն., որոնք բացարձակապէս կը պակսին, և գալիք ալ գրէթէ չկայ, և կամ եթէ գայ, խնդրանքի համեմատութեամբ ա՛նքան փոքրաքանակ պիտի ըլլայ որ իրական գինէն շատ բարձր պիտի ծախուի, հակառակ ապրանքին վարնոց ըլլալուն։ Թիլպեհնէտ, բեհզիգիի տեսակներն ալ պակսած են և գալիքներն ալ յայտնի չէ թէ ի՞նչ գնով պիտի ծախսուին։ Բէմպէ և էլվան պամպային՝ արշինը 40 փր. ծախսուելիք տեսակները չկան, եկածներն ալ անմիջապէս մաքին մէջ կը ծախսուին, առանց վաճառատուն բերուելու։ Եարտան 84 փր.էն վեր նուլոթք պամպաներու մթերքը աւելցած է՝ գարնան գործերը յուսացուածին չափ չըլլալուն համար։ Սարբլը քրէթօ 75,80 և 100 փր.նոց տեսակները քիչ շատ կը գտնուին, բայց այս գիներէն վար չկան։ Վիկոնի, բաւմիր տ'էֆսի, տանձ ֆիսթանցուի փնտռուած գոյները 5.10% բարձրացած են, իսկ չը բռնուած գոյներն առաջուան գիներով կրնան գտնուիլ։

Այս անգամ հարկ չտեսանք ամէն տեսակներու վրայ տեղեկութիւն տալ, որովհետեւ հրապարակի վրայ կարեւոր գործառնութիւն չըլլալուն համար ո՛չ տեսակները պակսած են ոչ գիները փոխուած։ Մեր կարծիքով, խելացութիւն է ապրանքը չպահել, ապագայ բարձրացումի յոյսով, այլ կարելի եղածին չափ օգտուելու է առիթէն։ Ասուեղէնի (չուխա) տեսակներուն և գիներուն վրայ յաջորդ անգամ ընդարձակ տեղեկութիւններ պիտի տանք։

Շաբթուան նորութիւնն է Պոմպայէն մահուտի, քաքօթի և խամի հատ տեսակներուն մեր հրապարակին վրայ երեւալը։ Ասոնք թէ՛ կտաւով և թէ գինով. անգլիական նոյնատեսակ ապրանքները կը գերազանցեն։ Միայն Ֆինիշները չեն յաջողած։ Եթէ Ֆինիշներն ալ յարմարին, կը յուսացուի որ այս ապրանքները մեծ սպառում ունենան մեր հրապարակին վրայ։ Ինչպէս ունեցած է Պոմպայի մանածը, որուն հետ չեն կրնար մրցիլ իտալական և անգլիական գործարանները, մանաւանդ թիւերու վրայ։

Պոմպայէն 20 թիւ մանածի նոր նմոյշ մը ղրկուած է, որ խիստ յուսալից է և յաջողութեամբ կրնայ մրցիլ իտալականին և անգլիականին հետ, անոնցմէ անհամեմատ ածան գինին պատճառաւ։ Բայց առ այժմ պէտք է սպասել մէկ քանի բառդի ապրանքներու ժամանումին, որպէս զի կարելի ըլլայ գործնականին մէջ գնահատել իսկական արժէքը։

ՀՈՂԱԴԱՐԾԻՆ ԲԱԺԻՆԸ

ԲՈՅՍԵՐՈՒ ՏԱՊԻՆԵՐԸ

Բոյսերը կամ տունկերը գործարանաւոր էակներ են, կը մնանին, կը շնչեն, կը զարգանան, կ'արգասաւորուին, բայց ինքնին չեն կրնար տեղ փոխել, այլ հողին վրայ հաստատուած կը մնան։ Բոյսերը կը բաղկանան քանի մը տարրերէ, ոմանք կազային, ինչպէս թթուածին, ջրածին, բոլորածին, և ոմանք հանքային հաստատուն նիւթեր, ինչպէս բօրաս, կիր եւն.։ Այս տարրները, քիմիական գործողութեամբ մը կրնանք վերստին գտնել մոխրին մէջ երբ բոյսերն այրենք։ Բոյսերն իրենց այս տարրները կը քաղեն օդէն և մասմըն ալ ջուրէն, իսկ հանքային նիւթերը կ'առնեն հողէն։

Երեք տեսակ գործարաններ կը ծառայեն բոյսերը սնուցանելու, արմատներ, բօրաւոնները, տերեւները։ Արմատներն են որ հողին վրայ կը հաստատեն բոյսերը։ Անոնց պաշտօնն է քաղել հանքային տարրները, որոնք անհրաժեշտ են բոյսի գոյութեան։ Արմատները կը ճիւղաւորուին բազմաթիւ բարակ թելերու որոնք արմատիկ կը կոչուին։ Իւրաքանչիւր արմատիկի ծայրը կայ տեսակ մը կնքուղ որուն մօտ կ'երեւի աղուամազ մը։ Արմատն ասոր միջոցաւ կը ծծէ հողին հանքային նիւթերը և կը խառնէ աւիշին հետ որ բոյսին արիւնն է։

Ամէնէն հետաքրքրաշարժը սա է որ արմատին աղուամազը լոկ հեղուկ մարմինները չի ծծեր, ինչպէս ջուր, կոյս ջուր, այլ նաեւ կը ծծէ հաստատուն նիւթերը, ինչպէս ոսկոր և հանքային մարմիններ կամ քարեր։ Արմատները կը պարունակեն թթու մը որ քարերն ու ոսկորները կը մաշեցնէ, կը լուծէ։ Այս երեւոյթին ապացուցած է սա պարզ փորձով։—Մարմարէ կամ ոսկորէ ողորկ տախտակի մը վրայ քիչ մը աւազ դրէք և անոր մէջ բակլայ մը կամ լուբիա մը տնկեցէք։ Երբ արմատները զարգանան և մինչեւ տախտակը հասնին, անոր մակերեւոյթին վրայ կը տարածուին։ Եթէ տախտակը լուաք, պիտի տեսնէք թէ արմատներն անոր վրայ թողած են խոռոչաւոր դրոշմներ։ Հետեւապէս մարմարին կամ ոսկորին մէկ մասը լուծուած է թթուին ազդեցութեան տակ։ Բայց արմատները լոկ այս անուցման պաշտօնը չեն կատարեր։ Ուրիշ պաշտօն մըն ալ ունին—կը օգնեն։ Անանոց թոքերուն պէս թթուածին կը ծծեն և ածխային թթու կ'արտաշնչեն։ Ասիկա ա՛նքան ճշմարիտ է որ եթէ տունկ մը դնենք մետաղայ ամանի մը մէջ, որուն բոլոր ծակտիքը մեղրամոմով կամ թէ կաւով գոցուած ըլլան, պիտի տեսնենք որ շատ չանցած կը թառամի և արմատներուն չընչահեղձութենէն կը մեռնի։

ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԾՈՎԱՅԻՆ ՕՐԷՆՔ

Ծովային վաճառականութեան համար հաստատուած մասնաւոր կանոնները կը վերաբերին առեւտրական նաւերու, նաւատէրներու, նաւապետներու, նաւաղներու և վերջապէս այն պայմանագրութիւններուն որոնց ծնունդ կուտան նաւավարձութիւնը, ապաստրութիւնը եւն։ Նաւու մը տարողութիւնը կ'որոշուի տակառաչափով որ կը ներկայացնէ 42 խորանարդ ոտք։ Առեւտրական նաւ մը, նաւահանգիստէն դուրս ելնելէ առաջ, պէտք է առնէ կարգ մը թուղթեր որոնց ամէնէն կարեւորներն յիշենք։ 1. Սեփականութեան թուղթ։—Եթէ նաւուն տէրն ինք շինել տուած է նաւը, պէտք է ցոյց տայ նաւաշէնի մը հետ իր պայմանագրութիւնը, հայթայթիներուն հաշուեցոյցերը։ Եթէ ինք շինել տուած չէ, իր սեփականութեան իրաւունքը պիտի հաստատէ վաճառման կանոնաւոր թուղթով մը։ 2. Շարդ բարդիներն (*) և fօնկսրմանները։— Շարդ բարդիները ապրանքներուն փոխադրութեան համար կնքուած պայմանագրութիւններ են, իսկ fօնկսրմանները ցոյց կուտան վիճակն այն ապրանքներուն զորս նաւապետը իր նաւուն մէջ առած ըլլալը կը խոստովանի։ 3. Քննութեան թուղթեր։—Նաւապետը, յանձնառութիւն մը ընելէ առաջ, պէտք է քննել տայ որ նաւն ի վիճակի՞ է ճամբորդելու։ 4. Սեացագրեր մաքսային տուրքերու վճարումը ցոյց տուող։ 5. Մանիֆեսթօ, որ բեռցուած ապրանքին ընդհանուր վիճակը կը ներկայացնէ, առաքողներուն և ընդունողներուն անուններովը։ 6. Բադեհնդ, որ վկայագիր մըն է նաւուն մէջ գտնուողներուն առողջական վիճակը ճշդող։ Բադեհնդ չունեցող նաւը կ'ենթարկուի աւելի կամ նուազ երկար ժամանակ մը քարանթինա սպասելու։ ա՛յն նաւանգստին մէջ ուր պիտի խարսխէ։ Նաւերը կը կազմեն այնպիսի սաացուածք մը որ մասնաւոր կանոններու ենթարկուած է։ Նաւ մը գրաւոր պայմանագրութեամբ միայն կրնայ ծախուիլ։ Նաւու մը գրաւումն և բռնի վաճառումը կը կատարուին այն ձեւակերպութիւններով որոնք պահանջելի են շարժուն ստացուածքներու գրաւման և վաճառման համար։ Նաւը կամ անոր վաճառման գինը մասնաւորապէս կը յատկանայ կարգ մը առանձնաշնորհեալ պահանջներու վճարման, ինչպէս նաւաղներու վարձք։ Համբորդութեան միջոցին նաւուն պէտքերուն գործածուելու համար նաւատէրն կողմէ եղած փոխառութիւն եւն.։ Բաղաքային օրէնքով, անշարժ ստացուածքները միայն գրաւի կը դրուին։ Նաւերը, շարժուն ստացուածքի հանգամանք ունենալով, չեն կրնար գրաւի տակ դրուիլ ըստ քաղաքային օրէնքի։ Միւս կողմէ, այն պայմանագրութիւնը, որով գրաւ կը դրուին ապրանքները կամ ուրիշ շարժուն առարկաները, կիրարկելի չէր նաւերուն համար, վասն զի գրաւն ա՛յն ատեն միայն երաշխաւորութիւն կ'ընծայէ երբ յանձնուի պահանջատէրին։ Նաւուն տէրը չէր կրնար իրը գրաւ յանձնել իր նաւը, վասն զի այն ատեն անկէ օգտուելու դիւրութիւնը պիտի կորսնցնէր։ Հետեւապէս, վարկի սովորական միջոցները կը պակսէին ծովային վաճառականութեան և նաւատէրերը դժուարաւ կրնային դրամ գտնել, հակառակ այն դրամագլխին զոր կը ներկայացնէ նաւը։ Անհաւասիկ այս պակասը լեցուեցաւ մասնաւոր օրէնքով մը որ նաւերուն գրաւադրութիւնը կ'արտօնէ։ Երկրորդ յօդուածի մը մէջ պիտի խօսինք գրաւին ձեւերուն և նաւատիրոջ պատասխանատուութեան վրայ։

ԿԱՐԱԳ
(ԹԷՐԷ ԵԱՂԻ)

Շինուածքն եղանակը։— Կեղծը։—Սընուցիչ յատկութիւնը։

Մինչեւ վերջին տարիները, Եւրոպայի մէջ կարագը կը պատրաստուէր թերի մեթոտներով և անկատար գործիներով։ Կարագ շինելու համար պէտք է կաթին սերն առնել և յետոյ ծեծել, մինչեւ որ կուտակուին կաթին կոգեղէն մասնիկներն որոնց հաւաքումէն կը շինուի կարագը։ Երբ հին սերգործարանի, կարագին տեսակն աղէկ չըլլար։ Կարագ շինելու ամէնէն յանձնարարելի մեթոտն է մեքենական սերատումը։ Սերը կաթէն կը հանուի քիչ ժամանակի մէջ և մեքենական ծեծիչներով կարագի կը վերածուի, կը շաղուի, կը լուացուի, կը պաղի և զանգուածներու վերածուելով տուփերու մէջ կը դրուի խնամքով և մաքրութեամբ։ Եւրոպայի և Ամերիկայի մէջ, երկրագործներն իրենք չեն շիներ կարագը, այլ կաթը կը ծախսեն գործարանատէրերու, որոնք իրենց մեքենաներուն շնորհիւ կրնան պահանջուած կերպով շինել և ծախել։ Մ.Նահանգաց մէջ նոյն իսկ հարիւրաւոր սերատուներ կան ուր միմիայն կ'զբաղին կաթին սերն առնելու և ապա այդ սերը կը ղրկեն գործարաններուն։ Դանիոյ և Պելժիոյ մէջ ալ նմանօրինակ հաստատութիւններ կան։

Կարագը կաթին մէջ կը պարունակուի իւղոտ կաթիլներու ձեւին տակ, բնապանիրի բարակ մաշկով մը շրջապատուած։ Երբ կաթն հանգիստ կը ձգեն, այն նուրբ կաթիլները վրայ կ'ելնեն և կը կազմեն սերը։ Երբ մեքենական զանազան գործողութիւններով մաշկերը կը՝խզուին, իւղը դուրս կ'ելնէ, կը կուտակուի և կը կազմէ կարագը։ Կաթին տեսակին համեմատ, 24-30 լիտր կաթ պէտք է մէկ քիլօ ընտիր կարագ ստանալու համար։ Ընտիր կարագ մը պէտք է պարունակէ հարիւրին 90 իւղ, 2՝ բնապանիր և հանքային աղեր և 8՝ ջուր։ Կարագին սնուցիչ հանգամանքը նշանաւոր է։ Շատ դիւրամարս է։ Կարագը, սուղ ըլլալուն համար, յաճախ կը խարդախուի։ Երբ բնապանիրի համեմատութիւնը շատ ըլլայ, խարդախուած կը նկատուի։ Կարագները պահպանելու համար կ'աղեն։ Ձմրան կարագները արհեստական կերպով կը ներկեն նարնջագոյն ներկով, քրքումով, հնդքրքումով (curcuma)։ Թարմ կարագները կը խարդախեն բուսալիւրի, նշայի յաւելումով։ Բայց հակառակ պոռական և ուրիշ թթուներու գործածութեան, կարելի չէ պարտկել ստորին կարագներու յատուկ հաճն ու հոտը։ Ընտիր կարագին համը անուշ է։ Կաղինի նմանող համ մը ունի և հոտը չատ հաճելի է։ Կրակին վրայ պէտք չէ ճարճատին, ճերմակ սեր մը արտադրեն վասն զի ասոնք ջուրի, բնապանիրի և նշայի ներկայութիւնը կը յատնեն։ Թարմ կարագը, օդ առնելուն պէս, կը ծթռի և կծու համ մը կ'առնէ, մանաւանդ երբ ջուրն ու բնապանիրը չատ ըլլան։ Այս անպատեհութեան առաջքն առնելու համար, կարագը լուալէ ետք, կը դնեն ամաններու մէջ և 3 կրամ ասիտ ասէդիֆ կամ 50 կրամ աղ (մէկ լիտրային) պարունակող ջուր կը լցնեն վրան։ Այս կերպով, ամիս մը և աւելի կը պահուի կարագը, առանց քան մը կորսնցնելու իր յատկութիւններէն։

Այսօր, կարագ անունին տակ, կը ծախսուին այնպիսի նիւթեր որոնք ամենեւին նմանութիւն չունին կարագի, ինչպէս մարկարին եւն.։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՍՏԻՒԼԻՍՆԵՐ

ԱՇԽԱՏՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՒՄ

Ջրաճճիները միակ նոյնատարր գոյացութիւն մը կը կազմեն։ Ցետոյ կուգան բազմաթիւ հիւսքերէ,—դնդերային, ոսկրային, ջղային, իւրաքանչիւրը սա կամ նա քնախօսական պաշտօնը կատարելու սահմանուած։ Տարրներու այս զանազանութիւնը նոյնքան մեծ է որքան կազմակերպեալ անհատը կատարեալ է։ Աշխատութեան բաժանման օրէնքն է այս, զոր ընկերային ցաղմաւորութիւններու մէջ ալ կը գտնենք։ Մարդը որքան նախնական է, այնքան նուազ են իր զբաղումներն և ընդունակութիւնները։ Արդի քաղաքակրթութեան մէջ կարելի չէ որ ինքնիրեն առաջ գան կօշիկները, հագուստները, գինին, հացը, շաքարը, եւն։ Զանազան գործիներ պէտք են։ Հողը ընդունակ չէ այս մասին։ Ցետասնաց երկրագործները կ'ըսեն շատ անգամ. «—Հողը պէտք է բաւէ ինքնիրեն», այսինքն թէ ընտանիքի մը անհրաժեշտ բոլոր արտադրութիւններն անկէ քաղելու է։ Այդգործը իր գինին կ'արտադրէ, բայց ցորենը կը գնէ։ Հողը պէտք է տայ այն արտադրութիւնը զոր ամէնէն աւելի ընդունակ է հայթայթելու։ Մարդն ալ այսպէս։ Անհայ սկզբունքն է աշխատութեան բաժանումը։ Բանի՛ զարգանայ քաղաքակրթութիւնը, այնքան կը փոխուին մարդուն պէտքերն և այնքան իր ընդունակութիւնները կը միտին մասնաւորուելու։ Փոխանակութիւնը հետզհետէ անհրաժեշտ պէտք մը կ'ըլլայ, վասնզի կը կայանայ տալու մէջ այն օգտակարութիւններն որոնցմէ չատ ունինք և ընդունելու մէջ զանոնք որոնց պէտք ունինք։ Աշխատութեան բաժանումը գոյութիւն ունի ժողովրդոց՝ ինչպէս անհատներու միջեւ։ Փոխանակութիւնն արգիլելու մեծ միտում փորձ մըն է սա հին ըմբռնումին տանող թէ «Ժողովուրդ մը պէտք է ինքնիրեն բաւէ»։ Ճարտարական արտադրութիւնը նո՛ւնքան ածան կ'ըլլայ որքան բարձրագոյն աստիճանի հասնի աշխատութեան բաժանումը։ Գնդասեղ մը 18 գործաւորներու ձեռքէ կ'անցնի և խաղի թուղթ մը 70 տարբեր գործողութիւններու կ'ենթարկուի։ Աշխատութեան բաժանումի հետեւանքը կ'ըլլայ չանքերու միացումն և ծառայութիւններու փոխանակութիւնը։

ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

Մանիսայէ կը գրեն մեզ Մայիս 5 թիւով.— «Պոլսոյ հրապարակին վրայ հանրածանօթ վաճառական Իրանոսեան Հաճի Մարուքէ էֆ. Մայիս 2ին տեղս այցելելով մանածի և մանիֆաթուրայի գործին վրայ բաւական քննութիւններ կատարեց։ Տեղւոյս Վսեմ. Կառավարիչն կողմէ՝ իբրեւ վաղեմի բարեկամ մեզ ընդունելութիւն գտաւ։ Մեր սիրելի կառավարիչը իր բարիգալուստէն ի վեր միշտ չինիչ, զարգացուցիչ դեր մը կատարած ըլլալով, կրկին տեսակցութեանց միջոցին յորդորեց Իրանոսեան էֆէնտին Մանիսայի մէջ եւս մասնաճիւղ մը հաստատել ի զարգացումն վաճառականութեան։ Մարուքէ էֆէնտի հետեւեալ օրը մեկնեցաւ դէպի Գոնիա, տեղական վաճառականութիւնը ուսումնասիրելու համար։

×

Արզանպէկի և Պարտիզակի մէջ չերամի հունտերը մասամբ ապրուեր են դժբախտաբար։ Ապրուածներէն մեծ մասը ա՛յն հունտերն են զոր Պանորմայէն հնտաքոյծ մը ղրկած էր 200 տուփի չափ։

×

Պարտիզակի ազգայիններէն Աղասի էֆ. Տ. Մկրտչեան, չերամատունի նոր դրութիւն մը սկսած է փորձել։ Զորս պատերով չէնքը կանգնելով փոխանակ փայտեայ և կղմինարէ տանիքի, եղէֆեն պէզիով ծածկած է, և վրան ալ կանանչ ճիւղեր լեցուցած է սաստիկ տաքութեան դէմ պահպանակ մը ըլլալու համար։ Աղասի էֆ. վստահ է որ այս նորօրինակ տանիքով պիտի կրնայ յաջողիլ և ածան չերամատունի մը տէր ըլլալ, մինչեւ իսկ Հանր. Պարտուց Վարչութեան Իզմիտի ճիւղին աղերսագիր տուած է տամբզլրէի մրցումին մասնակցելու համար։

ՍԻՄՈՆ ՁԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ
(ԺԻՐԱՅՐ ԵՒՐԱԿԱՑԻ)

Տեր եւ Տիրուհի
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Տ. ԴԱՑՍԷՐԵԱՆ

"ՄԱՆԶՈՒՄԷ"Ի ԹՈՒՐԹՕՆԸ 77

ԵՐԿՈՒ ՕՐՕՐՈՑՆԵՐԸ

ՎԷՊ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ-ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Հեղինակ — Թարգմանիչ
ԷՄԻԼ ԳԻԵՊՈՒՐ — ԳԷՈՐԳ ՍԻՄՔԷՆԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԿՈՅՔԷՆ ԱՂՔԷԿԸ

—Իմացա՞ք, պարո՛ն Պլանչառ, չեչուեց ոստիկանապետը, գիտնականի մը կարծիքը ամէն ենթադրութենէ վեր է անշուշտ։ Հիմակ հաճեցէք ըսել թէ ո՛վ է այդ Բիէռ Ռիգառը, որուն անունը կը խառնուի այս գործին։

Մանկամարդ աղջիկը, որ ուշի ուշով կը հետեւէր խօսակցութեան, այս հարցման առթիւ սարսռաց, և զսպանակէ մը մղուածի պէս առաջ նետուելով, յուզմէն թրթռացող ձայնով մը.

—Պարո՛ն ոստիկանապետ, ըսաւ, Բիէռ Ռիգառ բարի և պարկեշտ գործաւոր մըն է, և մեր տան մտերիմ բարեկամը։ Եթէ Աստուած կամի, մօտ օրէն պիտի ամուսնանանք իրարու հետ, և մեր ընտանեկան բոյնը պիտի կազմենք։ Անշուշտ կ'արտօնէք դիս ըսելու նաեւ թէ ես գողի մը, մարդասպանի մը հետ կենակից ըլլալու չպիտի զիջանէի երբեք, եթէ պզտիկ կասկած մը ունեցած ըլլայի։

Լէոնդին կեցաւ պահ մը, և յետոյ արժանապատուութեան վսեմ շարժումով մը.

—Կը կրկնեմ խօսքս, շարունակեց հետզհետէ գրգռուելով, տարբախտ Ֆապրոս անգիտաբար յիշեց Բիէռ Ռիգառ անունը, որ մաքուր ու անաղարտ մնացած է ցարդ։ Եթէ Ֆապրոս ողջ ըլլար, ամէնէն առաջ ի՛նք պիտի բողոքէր ասանկ ամբաստանութեան մը դէմ, վասն զի ինք տղայութեանը կը ճանչնար զայն, և զաւակի պէս ալ կը սիրէր։ Ահա, պարո՛ն, ձեր առջեւ և ամէն անոնց առջեւ, որոնք Արդարութիւնը կը ներկայացնեն, կը յայտարարեմ թէ Բիէռ Ռիգառ անմե՛ղ է և թէ ան չի կրնար գող մը, մարդասպան մը եղած ըլլալ։

—Սիրելի աղջիկս, պատասխանեց պաշտօնատարը քաղցրութեամբ, կը հաւատամ ձեր խօսքերուն անկեղծութեան և կը յարգեմ ձեր մաքուր զգացումները, որոնք անմեղի մը պատիւը պաշտպանելու կը ձգտին։ Բայց ես հոս երկու ոճիրներու դէմ կը գտնուիմ, և իմ պարտքս է անոնց հեղինակները փնտռել։ Հետեւաբար, դուք ալ պարտաւոր եք օգնելու մեզ որ արդարութիւնը յաղթանակէ և չարագործները պատժուին։

Ոստիկանապետը աչաղուրկին դարձաւ այն ատեն, և նոյն քաղցր ձայնով,

—Պարո՛ն Պլանչառ, ըսաւ, Բիէռ Ռիգառ գիտէ՞ր որ հոս այս գարանին մէջ մեծաքանակ դրամ և արժէթուղթեր ունէիք։

—Դիտէր, պատասխանեց կոյրը առանց վարանելու։ Այդ ստակը թոռանս օժիտը պիտի ըլլար արդէն։ Այս պատճառաւ չէի ուզած ծածկել իրմէ թէ երեսուն հազար ֆրանք կը պահեմ միշտ քովս։

—Ուրիշներու ալ ըսա՞ծ էիք այդ բանը։

—Ամենեւին...։

—Ոճիրը գործուելէ քիչ մը առաջ մէկը ընդունած էիք հոս, այնպէս չէ՞. այդ այցելուն նոյն ինքն Բիէռ Ռիգառն էր։

—Այո՛։

—Բիէռ գիտէ՞ր թէ օրիորդը ուրիշի մը տուն պիտի երթայ այս գիշեր։

—Դիտէր։ Աղջիկս ըսեր էր իրեն երեկ իրիկուն։

—Ինչպէս կը տեսնէք, ըսաւ ոստիկանապետը յօնքերը պռտուելով, ձեր բոլոր պատասխանները կը միտին ամբաստանել Բիէռ Ռիգառը։ Մենք, արդարութեան պաշտօնեաներս, իրողութիւն կը փնտռենք և իրողութեան վրայ միայն կը հիմնենք մեր դատաստանը։ Ձեր խօսքերը կուգան աւելի զօրացնել մեր կարծիքը քան ջրել։

Պլանչառ գլուխը ծռեց յուսաբեկ։

(Շարունակելի)

(*) Հին ատեն սովորութիւն էր այս վաւերաթուղթը վերէն վար գիծել, և երկու պայմանագիրներուն բաժնել։ Երկու կողմերն յետոյ իրարու քով կը բերուէին, այնպէս որ ցարդա բարդիդայի երկու կողմերուն իրարու պատշաճիլը ճշտութեան մասին երաշխաւորութիւն մը նկատուեցաւ։